

Lakiosasto

12.1.1996

Työeläkelaitoksille

OSA-AIKAELÄKE

Osa-aikaeläkesäännökset ovat yksityisellä puolella olleet voimassa 1.1.1987 lukien ja julkisella puolella 1.7.1989 alkaen. Yksityisen puolen säännöksiä on muutettu 1.1.1994 alkaen. MEL:iin osa-aikaeläke on tullut 1.1.1994 lukien.

Eri voimaantuloajankohdista johtuen osa-aikaeläkkeen soveltamisohjeet ovat olleet eri yleiskirjeissä. Yksityisellä puolella on ollut käytössä kaksi eri yleiskirjettä (35/86 ja A 32/93) sekä vuoden 1986 ohjeita täydentävä yleiskirje 4/87. Yleiskirjeessä A 28/89 ovat olleet ohjeet tilanteista, joissa osa-aikaeläkettä haetaan samanaikaisesti sekä julkiselta että yksityiseltä puolelta.

Soveltamisohjeet on nyt koottu yhdeksi yleiskirjeeksi, jossa on nykyistä lainsäädäntöä vastaavat ohjeet. Osa-aikaeläkehakemusten määrän lisääntyessä myös yksityisellä puolella on esiin tullut entistä enemmän tulkintatilanteita. Aikaisempia ohjeita on myös tämän vuoksi täydennetty.

Yksityisellä puolella ennen vuotta 1994 voimassa olleista osa-aikaeläkesäännöksistä kerrotaan yleiskirjeen lopussa.

Nyt annettavat ohjeet on tarkoitettu lähinnä niille henkilöille, jotka eläkelaitoksissa käsittelevät osa-aikaeläkehakemuksia ja neuvovat eläkkeelle aikovia.

Tämä yleiskirje korvaa yleiskirjeet 35/86, 4/87, A 28/89 ja A 32/93.

ELÄKETURVAKESKUS

Seppo Pietiläinen

Pentti Koivisto

Yleiskirjeen valmisteluryhmä:

Tapio Karsikas, pj.	ETK
Veijo Karjalainen	Kuntien eläkevakuutus
Pertti Männistö	Valtiokonttori
Ritva Suniharju	Eläke-Varma
Reetta Wiik	Ilmarinen
Irma Kortesoja, sihteeri	ETK

Lakiosasto

12.1.1996

OSA-AIKAELÄKE

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
I YLEISTÄ	5
2 OSA-AIKAELÄKKEEN SAAMISEN EDELLYTYKSET	5
2.1 Ikä	5
2.2 Estävä eläke	6
2.3 Kokoaikatyö ennen eläkkeelle siirtymistä	7
2.3.1 TEL	7
2.3.2 Yrittäjät	9
2.3.2.1 YEL	9
2.3.2.2 MYEL	9
2.3.2.3 Vapautus vakuuttamisvelvollisuudesta	9
2.3.2.4 Rinnakkaisuus	9
2.3.3 VEL, KES	10
2.3.4 Ei määrättyä työaikaa	11
2.3.5 Ulkomailla työskentely	12
2.4 Pitkä työhistoria	12
2.4.1 TEL	12
2.4.2 LEL, TaEL	13
2.4.3 VEL, KES	13
2.4.4 Täysitehoinen eläkeaika	13
2.4.5 Ulkomailla työskentely	13
2.5 Tuleva aika	14
2.5.1 Osa-aikaeläkkeen eläketapahtuma	15
2.5.1.1 Osa-aikatyöhön siirrytään suoraan kokoaikatyöstä	15
2.5.1.2 Kokoaikatyön ja osa-aikatyön välillä katko	16
2.6 Työajan alenema	17
2.6.1 TEL	17
2.6.2 Yrittäjät	18
2.6.3 VEL, KES	20
2.6.4 Useassa ansiotyössä samanaikaisesti	20
2.6.5 Ei määrättyä työaikaa	21
2.7 Jäljelle jäävät ansiot	21
2.7.1 TEL	21
2.7.2 YEL, MYEL	22
2.7.3 VEL, KES	23
2.7.4 Alentuminen yhteenlasketuista ansioista ja työajasta	23
2.8 Osa-aikatyön yhdenjaksoisuus	24
2.8.1 TEL	24
2.8.2 VEL, KES	25
2.9 Vakiintunut ansio	25
2.9.1 TEL	25
2.9.1.1 Automaattinen katkaisu	25
2.9.1.2 Eläkepalkan harkinnanvarainen tar- kistaminen	27
2.9.2 LEL	28

Lakiosasto

12.1.1996

2.9.3	YEL, MYEL	28
2.9.4	VEL, KES	30
2.9.5	Rinnakkainen toiminta	30
3	OSA-AIKAELÄKKEEN HAKEMINEN	31
4	ELÄKEHAKEMUKSEN RATKAISEMINEN	32
4.1	Ratkaiseva eläkelaitos	32
4.1.1	Vain yksi toiminta.....	32
4.1.2	Rinnakkaista toimintaa yksityisellä puolella .	33
4.1.3	Viimeinen toiminta TaEL-työtä	34
4.1.4	Julkisen ja yksityisen puolen työskentely rinnakkain	34
4.2	Lisäselvitykset	35
4.2.1	Selvitykset yrittäjältä	35
4.2.2	Muutokset yrittäjävakuutukseen	36
5	OSA-AIKAELÄKKEEN LASKEMINEN	36
5.1	Osa-aikaeläkkeen perusteena oleva ansionalenema	36
5.2	Ansionaleneman laskeminen	37
5.2.1	Yksi ansiotyö	37
5.2.2	Rinnakkaiset ansiotyöt	38
5.3	Ansionaleneman jako eri lakien kesken	42
5.4	Osa-aikaeläkkeen määrä	45
5.4.1	Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä	45
5.5	Eläkkeelläoloajalta karttuva uusi eläke	49
5.6	Rekisteröidyt lisäedut	51
5.7	Eläkkeen määrän uudelleen laskeminen	51
6	OSA-AIKAELÄKKEEN ALKAMINEN	53
6.1	Maksun alkaminen	53
6.2	Eläkepääätös eläkkeen alkaessa.....	54
7	OSA-AIKAELÄKE MUUKSI ELÄKKEEKSI	55
7.1	Osa-aikaeläke vanhuuseläkkeeksi	55
7.1.1	Osa-aikatyö päättyy vanhuuseläkeiässä	55
7.1.2	Osa-aikatyö jatkuu yli vanhuuseläkeiän	58
7.2	Osa-aikaeläke varsinaiseksi työkyvyttömyyseläkkeeksi	59
7.3	Osa-aikaeläke yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi	60
7.4	Osa-aikaeläkkeen jälkeen työttömyyseläke	60
7.4.1	Työttömyyspäiväraha-oikeus osa-aikatyön jatkuessa	60
7.4.2	Työttömyyspäiväraha-oikeus osa-aikatyön päät- tyessä	61
7.5	Perhe-eläke osa-aikaeläkkeen jälkeen	61
8	OSA-AIKAISEN ANSIOTYÖN SEURANTA	61
8.1	Eläkkeensaajan velvollisuudet	61
8.2	Työnantajan tietojenantovelvollisuus	62
8.3	Eläkelaitoksen valvontatoimet	62
9	OSA-AIKAELÄKKEEN LAKKAUTTAMINEN	63
10	OSA-AIKAELÄKKEEN UDELLEEN MYÖNTÄMINEN	64

Lakiosasto

12.1.1996

11	VASTUUNJAKO	64
12	ENNEN 1.1.1994 VOIMASSA OLLEET SÄÄNNÖKSET	65
	12.1 Säännösten sisältö	65
	12.2 Voimaantulot	66

LIITTEET

TAULUKKO OSA-AIKAELÄKKEEN SAAMISEN EDELLYTYKSISTÄ
ASIAHAKEMISTO

Lakiosasto

12.1.1996

1
YLEISTÄ

Osa-aikaeläke on osa joustavaa eläkeikäjärjestelyä. Henkilö voi 58 vuotta täytettyään käyttää hyväkseen jäljellä olevaa työkykyään ja työhaluaan siirtymällä osa-aikatyöhön ja saada samaan aikaan osa-aikaeläkettä. Eläke korvaa osa-aikatyöstä johtuvaa ansioiden menetystä.

Osa-aikaeläke koskee TEL:a, LEL:a, MEL:a, YEL:a, MYEL:a sekä VEL:a, KVTEL:a, KiEL:a ja muita julkisia eläkejärjestelmiä. TaEL:n mukaan ei voida myöntää osa-aikaeläkettä.

Kansaneläkejärjestelmässä ei ole osa-aikaeläkettä.

Jollei nimenomaan ole toisin mainittu, tämän yleiskirjeen TEL:a koskevat ohjeet koskevat myös LEL:a, MEL:a, YEL:a ja MYEL:a. Kun jäljempänä puhutaan yrittäjästä, tarkoitetaan sekä yrittäjää että maatalousyrittäjää, jollei asiayhteydestä muuta johdu.

2
OSA-AIKAELÄKKEEN SAAMISEN EDELLYTYKSET

Laissa on osa-aikaeläkkeen saamiselle säädetty useita edellytyksiä. Ne koskevat sekä hakijaa että hänen työtään.

Osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset ovat

- vähintään 58 vuoden ikä
- ei estävällä eläkkeellä
- kokoaikatyö ennen eläkkeelle siirtymistä
- pitkä työhistoria
- eläkkeessä oikeus tulevaan aikaan
- työaika vähentynyt
- ansiot alentuneet
- osa-aikatyö yhdenjaksoista.

Joiltakin osin eläkkeen saamisedot täyttyvät eri eläkejärjestelmissä eri tavoin. Eroja on kokoaikatyön kesto vaatimuksessa ja siinä, millainen työ on kokoaikatyötä sekä työajan ja jäljelle jäävien ansioiden määrässä.

Eläkkeen saamisedot ovat TEL 4 f, MEL 14 b, VEL 9 d ja KES 13 §:ssä. LEL:ssa, YEL:ssa ja MYEL:ssa on viittaussäännökset TEL:iin ja KiEL:ssa VEL:iin.

2.1
Ikä

Oikeus saada osa-aikaeläkettä on osa-aikatyöhön siirtyneellä 58 vuotta mutta ei vielä eläkeikänsä täyttäneellä henkilöllä.

Lakiosasto

12.1.1996

2.2

Estävä eläke

Koko työeläkejärjestelmässä osa-aikaeläkkeen saamisen edellytyksenä on, ettei henkilöllä ole oikeutta saada TEL 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tai muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä.

TEL 8 §:n 4 momentissa tarkoitettuihin peruseläkkeisiin verrattavia ovat muun muassa valtion ja kunnan vanhojen eläkesäädösten mukaan myönnettävät eläkkeet.

Vaikka eläkettä ei yhteensovituksen vuoksi jää maksettavaksi, henkilön katsotaan saavan eläkettä. Estävä eläke ei ole sellainen eläke, johon henkilöllä olisi oikeus, mutta jota hän ei ole hakenut. Myöskään perhe-eläke ei ole estävä eläke.

Sukupolvenvaihdoseläke (SPVEL), luopumiskorvaus (LUKL) ja luopumistuki (LUTUL) estävät osa-aikaeläkkeen saamisen. Luopumiseläke (LUEL) ei sen sijaan ole estävä eläke. Muut Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen maksamat tuet, kuten kasvihuonetuotannon ja omenanviljelyn lopettamistuki eivät ole estäviä eläkkeitä.

Niitä eivät myöskään ole liikennevakuutus-, tapaturmavakuutus- tai sotilasvammalain mukaiset eläkkeet ja korvaukset eivätkä kansaneläkelain mukaiset eläkkeet.

1.1.1993 alkaen kumotun kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain mukaiset eläkkeet eivät ole estäviä eläkkeitä.

Rekisteröidyt lisäeläkkeet ovat estäviä eläkkeitä, rekisteröimättömät lisäeläkkeet sen sijaan eivät niitä ole.

Julkiselta puolelta aikaisemmin myönnetty osa-aikaeläke ei estä myöntämästä osa-aikaeläkettä yksityiseltä puolelta, jos eläkkeen saamisen ehdot muutoin täyttyvät. Sama koskee tilannetta, jossa osa-aikaeläkkeen on ensin myöntänyt yksityinen puoli.

Ulkomaan työeläkkeet

Sekä EU- ja sosiaaliturvasopimusmaasta että muualta ulkomailta myönnetty työeläke estää osa-aikaeläkkeen saamisen.

EU-maassa työskennelleen henkilön neuvomisesta osa-aikaeläkkeen hakemisasiassa kerrotaan kohdassa 3.

Lakiosasto

12.1.1996

2.3

Kokoaikatyö ennen eläkkeelle siirtymistä

Jotta henkilö voi saada osa-aikaeläkkeen, hänen on ennen osa-aikatyötä pitänyt olla riittävän pitkään kokoaikatyössä.

2.3.1

TEL

TEL:ssa vaatimuksena on, että hakija on ollut osa-aikaeläkkeen alkamista välittömästi edeltäneiden 18 kuukauden aikana vähintään 12 kuukautta kokoaikaisessa ansiotyössä. Käytännössä 18 kuukauden aika lasketaan eläketapahtumasta taaksepäin. Eläketapahtumasta kerrotaan kohdassa 2.5.1.

Ansiotyön pitää olla TEL 8 §:n 4 momentissa tarkoitettuun peruseläkkeeseen tai muuhun siihen verrattavaan eläkkeeseen oikeuttavaa työtä. Ansiotyötä pidetään kokoaikaisena, jos hakijan työaika on ollut alalla normaalisti sovellettavan kokoaikatyöajan pituinen.

Jos hakija on samanaikaisesti kahdessa tai useammassa ansiotyössä, kokoaikatyön vaatimus täyttyy, jos yhteenlaskettu työaika on vähintään 35 tuntia viikossa. Myös rinnakkaisten ansiotöiden on jokaisen erikseen oltava TEL 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien piiriin kuuluvia ja eläkettä kartuttavia töitä. Rinnakkainen toiminta voi olla myös työskentelyä julkisella puolella.

Eläke- ja päivärahajaksot

18 kuukauden tarkastelujaksolla hakijan on pitänyt työskennellä kokoaikaisesti ainakin 12 kuukautta. Kokoaikatyöjakso voi kertyä myös useista erillisistä työskentelyjaksoista.

Työssäoloon ei tässä voida rinnastaa

- työttömyyspäivärahajaksoja
 - työsuhteen päättymisen jälkeen maksetut päivärahat
 - lomautuksen ajalta maksetut päivärahat
 - sovitellut päivärahat
- eikä eläkejaksoja.

Lakiosasto

12.1.1996

Esimerkki 1

Henkilö on työskennellyt rinnakkain kahdessa osa-aikaisessa työsuhteessa. Toinen työsuhteista on alkanut vuonna 1992, työaika on 20 tuntia viikossa. Toisen työsuhteen työaika on 16 tuntia viikossa, työsuhde on alkanut 1.3.1994.

Henkilö lopettaa toisen työn 1.5.1995 lukien ja hakee siitä alkaen osa-aikaeläkettä.

TEL, työaika 20 t/viikko

TEL, työaika 16 t/viikko

TEL-osa-aikaeläkkeen saamiseksi kokoaikatyön osalta täyttyy, koska

- työsuhteiden yhteenlaskettu työaika on 36 tuntia viikossa ja
- tämä kokoaikatyö on jatkunut ainakin 12 kuukautta 18 kuukauden aikana välittömästi ennen osa-aikaeläkkeen alkamista.

Esimerkki 2

Henkilö on työskennellyt kokoaikatyössä vuodesta 1961. Hän on ollut lomautettuna 15.11.1994-31.3.1995. Lomautuksen jälkeen hän työskenteli taas kokoaikaisesti 30.9.1995 saakka, jolloin hän siirtyi osa-aikatyöhön ja haki osa-aikaeläkettä.

TEL, 40 t/viikko		
------------------	--	--

lomautus 4,5 kk

TEL 40 t/viikko

15.11.1994-31.3.1995

30.9.1995

Kokoaikatyövaatimus täyttyy, koska 18 kuukauden aikana henkilö on ollut ainakin 12 kuukautta kokoaikatyössä.

Lakiosasto

12.1.1996

2.3.2
Yrittäjät2.3.2.1
YEL

Yrittäjää pidetään kokoaikatyössä olevana, jos työtulo on vähintään 53 543,76 markkaa vuodessa (vuoden 1996 ind. 1760). **Jos yrittäjän ansiot ovat tätä pienemmät, häntä ei pidetä kokoaikatyössä olevana, vaikka yrittäjä itse ilmoittaisi työskentelevänsä täysipäiväisesti.**

Esimerkki 3

Yrittäjällä on vain YEL-toimintaa, josta työtulo on 56 000 markkaa vuodessa. Hän hakee osa-aikaeläkettä ja vähentää työntekoaan puolittamalla työpanoksensa ja alentamalla työtulonsa 28 000 markkaan.

YEL 56 000 mk/v	osa-aikaeläke
	YEL 28 000 mk/v

Osa-aikaeläkkeen saamiseksi kokoaikatyön osalta täyttyy, koska työtulo on ainakin 52 083,36 markkaa vuodessa.

2.3.2.2
MYEL

Maatalousyrittäjä työskentelee kokoaikatyössä, jos työtulo on vähintään 26 771,84 markkaa (ind. 1760) vuodessa. MYEL:n markkamäärä on laskettu niin, että puolitetty työtulo on ainakin TEL:n piiriin kuulumisen alarajan suuruinen.

2.3.2.3
Vapautus vakuuttamisvelvollisuudesta

YEL- tai MYEL-toimintaa, jota ei ole vakuutettu sen vuoksi, että **yrittäjä on saanut vapautuksen vakuuttamisvelvollisuudestaan, ei lueta kokoaikatyössä työskentelyajaksi.**

2.3.2.4
Rinnakkaisuus

Jos yrittäjätoiminnan rinnalla on myös muuta ansiotyötä, on kokoaikatyön olemassaolo selvitettävä yhteenlasketun työajan tai ansioiden perusteella.

Lakiosasto

12.1.1996

2.3.3

VEL, KES

VEL:ssä edellytetään, että hakija on ennen osa-aikaeläkkeen alkamista ollut viiden viimeisen vuoden aikana vähintään kolme vuotta kokoaikatyössä.

Kokoaikatyö määritellään palkan perusteella. Kokoaikatyön ansion pitää olla vähintään TEL 1 §:n 1 momentin rajamäärä nelinkertaisena (4 461,96 markkaa kuukaudessa, ind. 1760). 3/5-vuoden edellytyksen lisäksi täytyy olla yhdenjaksoista, kokoaikaista työskentelyä vähintään kuusi kuukautta välittömästi ennen osa-aikaeläkkeen alkamista.

KES:n säännös vastaa VEL:n säännöstä. Kunnallisen eläkelaitoksen hallitus voi KES 13 §:n mukaan antaa ohjeita osa-aikaeläkkeen saamisen edellytyksistä. Hallituksen toukokuussa 1989 antaman määräyksen mukaan perhepäivähoitaja työskentelee kokoaikatyössä, jos hänen ansionsa on TEL 1 §:n 1 momentin mukainen markkamäärä 3,5-kertaisena.

Julkisella puolella TEL:n 12/18-kuukauden vaatimusta vastaa siis 3/5-vuoden ja kuuden kuukauden vaatimus.

Julkinen palvelus ei yksin riitä kokoaikatyöksi

Julkisen palvelussuhteen työansio yksinään voi olla liian pieni tekemään julkisesta palvelusta kokoaikatyötä. Tällöin toisen julkisen palvelun, rinnakkaisen yksityisen työsuhteen tai yritystoiminnan ansiot voidaan laskea yhteen julkisen palvelun ansioiden kanssa.

Jotta toisen julkisen palvelun, yksityisen palvelun tai yrittäjätoiminnan ansiot voidaan laskea yhteen julkisen palvelussuhteen ansioiden kanssa, täytyy myös rinnakkaisen työskentelyn täyttää julkisen puolen 3/5-vuoden ja kuuden kuukauden loppukarenssit. Tämä koskee siis myös yksityistä palvelusta.

Esimerkki 4

Henkilöllä on kaksi VEL-palvelussuhdetta, joiden molempien ansiot ovat 3 000 markkaa kuukaudessa, ja kaksi TEL-työsuhdetta, joissa kummassakin ansiot ovat 6 000 markkaa kuukaudessa. TEL-työsuhteet ovat olleet viimeisen VEL-palvelun kanssa rinnakkain ja jälkimmäinen TEL-työsuhte välittömästi kuusi kuukautta ennen osa-aikatyöhön siirtymistä.

Henkilö lopettaa VEL-työn kokonaan ja vähentää TEL-työtä niin, että eläkkeen saamishdot siltä osin täyttyvät.

Lakiosasto

12.1.1996

VEL 1 vuosi 3 000 mk/kk

VEL 3 vuotta 3 000 mk/kk

TEL 7 kk

TEL 6 kk

TEL- osa-aikatyö

TEL-kokoaikatyövaatimus täyttyy (ja TEL-eläkeoikeus voi olla olemassa),

- koska henkilö on työskennellyt kokoaikatyössä ainakin 12/18 kuukautta ennen osa-aikatyöhön siirtymistä.

VEL-eläkeoikeutta ei ole,

- koska VEL-palvelus yksin ei täytä VEL:n kokoaikatyövaatimusta palkan pienuuden vuoksi eikä
- TEL-palkkoja ei voida ottaa avuksi kokoaikatyövaatimusta täyttämään, koska TEL-työskentely ei täytä VEL:n loppukarensseja (3/5 vuotta ja kuusi kuukautta).

TaEL Kokoaikatyötä määrättäessä otetaan huomioon myös TaEL-työ, vaikka sen perusteella ei voida myöntää osa-aikaeläkettä.

2.3.4

Ei määrättyä työaikaa

On työaloja, joilla ei ole määrättyä työaikaa. Tällaisia ovat esimerkiksi osittain siivoustyö, lehdenjakaminen tai haastattelutyö. Kokoaikatyön täyttyminen on silloin selvitettävä työntekijän ilmoituksen, työnantajalta saatujen tietojen ja alan normien perusteella.

VEL, KES Julkisella puolella kokoaikatyö määritellään palkan perusteella (katso kohta 2.3.3), joten työajalla ei kokoaikatyön määrittelyssä ole yleensä merkitystä.

TEL Kun määrättyä työaikaa ei ole, myös yksityisellä puolella voidaan yksittäistapauksissa käyttää julkisen puolen menettelyä. Tämä koskee tilanteita, joissa henkilön yksi tai useampi työsuhde muodostaa hänen pääasiallisen työnsä.

Lakiosasto

12.1.1996

Jos henkilön ansiot siis joko yhdestä tai rinnakkaisista työskentelyistä yhteensä ovat 4 461,96 markkaa kuukaudessa (ind. 1760), hänen voidaan katsoa olevan kokoaikatyössä. Tässäkin rinnakkaisten työskentelyjen on jokaisen erikseen kuuluttava työeläkelakien piiriin.

2.3.5

Ulkomailla työskentely

Vaatimus TEL:n 12/18-kuukauden kokoaikatyöstä täyttyy vain, jos henkilö on työskennellyt Suomessa vakuutetun tai Suomessa järjestetyn työeläketurvan piiriin kuuluvissa töissä ainakin 12 kuukautta. Näihin 12 kuukauteen ei siten hyväksytä EU- tai sosiaaliturvasopimusmaassa vakuutettua työskentelyä.

Julkisen puolen 3/5-vuoden edellytys täyttyy vain, jos VEL- tai vastaavasti KVTEL-palvelua on ainakin kolme vuotta. Tästä on lisäksi ainakin kuusi kuukautta oltava välittömästi ennen eläketapahtumaa.

2.4

Pitkä työhistoria

2.4.1

TEL

TEL:n mukaan pitkän työhistorian vaatimus täyttyy, kun hakijalle on karttunut osa-aikaeläkkeen alkamista välittömästi edeltäneiden 15 kalenterivuoden aikana TEL 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tai muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä yhteensä vähintään viisi vuotta.

Viimeistä vajaata kalenterivuotta ei lasketa mukaan työhistoriaa tarkasteltaessa.

Viiden vuoden aikaan lasketaan vain eläkelakien piirissä oleva työ. Näin ollen viiteen vuoteen ei voida lukea esimerkiksi alle neljä kuukautta jatkunutta yrittäjäjaksoa eikä YEL- tai MYEL-vapautusaikaa. Viiteen vuoteen ei myöskään lueta kalenterivuotia, joina LEL- tai TaEL-ansioita on ollut niin vähän, ettei niistä synny eläkeoikeutta.

Sama aika otetaan huomioon rinnakkaisena vain kerran. Esimerkiksi jos henkilöllä on ollut rinnakkain kaksi TEL-työsuhdetta, jotka molemmat ovat kestäneet kolme vuotta, lasketaan viiden vuoden aikaan kolme vuotta.

Lakiosasto

12.1.1996

Palkaton aika työsuhteen sisällä

Työsuhteen sisälle jäävä palkaton aika (esimerkiksi lomautus) lasketaan viiteen työssäolovuoteen, jos siltä ajalta karttuu eläkettä. Tässä menettely on erilainen kuin TEL:n 12/18-kuukauden kokoaikatyön vaatimuksessa.

2.4.2

LEL, TaEL

LEL-työn ajallista pituutta arvioidaan ansioiden määrän perusteella siten, että TEL:n soveltamisrajan suuruinen LEL-ansio (1 115,49 markkaa, ind. 1760) vastaa yhtä työkuukautta. Kun kalenterivuoden LEL-ansioiden yhteismäärä jaetaan TEL-rajamäärällä, saadaan karttumisaika kuukausina. Huomioon otetaan vain täydet kalenterikuukaudet ja enintään 12 kuukautta vuotta kohden. 12 eläkkeeseen oikeuttavaa karttumiskuukautta täyttyy, kun LEL-ansioita on vähintään 13 385,88 markkaa (ind. 1760).

TaEL

Kalenterivuosi, jona henkilö on ansainnut TaEL:n piirissä vähintään 6 692,96 markkaa (ind. 1760), lasketaan kokonaiseksi työssäolovuodeksi.

2.4.3

VEL, KES

VEL:ssa ei ole samanlaista pitkän työhistorian vaatimusta kuin TEL:ssa, vaan siinä edellytetään, että hakija on työskennellyt VEL:n piiriin kuuluvassa palvelussuhteessa viiden viimeisen vuoden aikana vähintään kolme vuotta. Lisäksi tästä ajasta täytyy vähintään kuusi kuukautta olla yhdenjaksoista VEL-palvelusta välittömästi ennen osa-aikaeläkkeen alkamista. Samat säännöt ovat voimassa KES:ssä.

2.4.4

Täysitehoinen eläke aika

Viiden työssäolovuoden aikaan luetaan myös täysitehoisella eläkkeellä olo, koska siltä ajalta karttuu eläkettä.

Myös tässä menettely on erilainen kuin TEL:n 12/18-kuukauden tai julkisen puolen 3/5-vuoden ja kuuden kuukauden kokoaikatyön vaatimuksessa, jossa otetaan huomioon vain todellinen työssäolo.

2.4.5

Ulkomailla työskentely

Yksityisellä puolella EU-maassa tai sosiaaliturvasopimusmaassa vakuutettu työskentely luetaan pitkään työhistoriaan samalla tavoin kuin työskentely Suomen työeläkelakien piirissä. Eläketurvakeskus hankkii tarvittaessa tiedot näistä vakuutuskausista

Lakiosasto

12.1.1996

sopimusmaan yhdyslaitokselta. Tätä ulkomaantyösken-
telyä ei kuitenkaan hyväksytä kokoaikatyön vaatimuk-
sen täyttäväksi työskentelyksi (katso kohta 2.3.5).

Julkisella puolella 3/5-vuoden ja kuuden kuukauden
vaatimus täyttyy vain työskentelyllä julkisen puolen
oman lain piirissä.

Esimerkki 5

Henkilön osa-aikaeläke alkaa vuonna 1995. Eläkettä
välittömästi edeltävät 15 kalenterivuotta ovat vuo-
det 1980-1994. Henkilö on työskennellyt eri eläkela-
kien piirissä ja lisäksi ollut täysitehoisella työ-
kyvyttömyyseläkkeellä 1.2.1990-31.10.1991.

vuosi	työskentely	karttumisaikaa yhteensä
1980	VEL 5 kk	5 kk
1981	LEL 1 000 mk	-
1982	LEL 67 000 mk	12 kk
1983	LEL 11 000 mk	10 kk
1984	-	-
1985	-	-
1986	TEL 2 kk + LEL 5 000 mk	6 kk
1987	-	-
1988	KVTEL 4 kk + LEL 30 000 mk	12 kk
1989	TEL 6 kk	6 kk
1990	eläkejakso	11 kk
1991	"	10 kk
1992	-	-
1993	TaEL 12 000 mk	12 kk
1994	YEL 10 kk	10 kk
		yhteensä 94 kk

Viiden vuoden karttumisvaatimus täyttyy,
koska kuukausia on vähintään 60.

2.5

Tuleva aika

Osa-aikaeläke voidaan myöntää vain siitä palvelus-
suhteesta tai yrittäjätoiminnasta, jonka perusteella
voidaan eläkettä määrättäessä ottaa huomioon eläke-
tapahtuman ja eläkeiän saavuttamisen välinen aika
eli tuleva aika. Tulevan ajan oikeuden on oltava
voimassa eläketapahtumahetkellä.

Lakiosasto

12.1.1996

Jollei siis jonkin palvelussuhteen tai yrittäjätoiminnan perusteella voida ottaa huomioon tulevaa aikaa, ei tästä työskentelystä myönnetä osa-aikaeläkettä.

Jos henkilö on siirtynyt osa-aikatyöhön vähintään kuusi kuukautta ennen eläketapahtumaa, hänellä ei enää ole oikeutta tulevaan aikaan kokoaikaisesta ansiotyöstä. Tällaisella henkilöllä ei siis ole oikeutta osa-aikaeläkkeeseen.

Osa-aikaeläkettä ei voida myöntää, jos vanhuuseläkeikä on jo täyttynyt.

TaEL

TaEL:ssa ei ole osa-aikaeläkettä. Siten TaEL-työntekijälle ei voida myöntää TaEL-osa-aikaeläkettä, vaikka TaEL-työn perustella olisi tulevan ajan oikeus.

VEL, KES

Julkisella puolella jo vaatimus kuuden kuukauden yhdenjaksoisesta kokoaikaisesta palveluksesta välittömästi ennen osa-aikatyöhön siirtymistä johtaa siihen, että tuleva aika liittyy julkisen puolen palvelukseen.

2.5.1

Osa-aikaeläkkeen eläketapahtuma

Osa-aikaeläkkeen eläketapahtumapäivä on se päivä, jona kaikki eläkkeen saamisen ehdot täyttyvät. **Eläkkeen saamisen ehdot tutkitaan eläketapahtumahetkellä.**

2.5.1.1

Osa-aikatyöhön siirrytään suoraan kokoaikatyöstä

Jollei kokoaikatyön ja osa-aikatyön välillä ole katkoa, osa-aikaeläkkeen eläketapahtumapäivä on osa-aikatyöhön siirtymistä edeltävä viimeinen kokoaikatyöpäivä. Käytännössä eläketapahtuma on usein juuri tämä päivä.

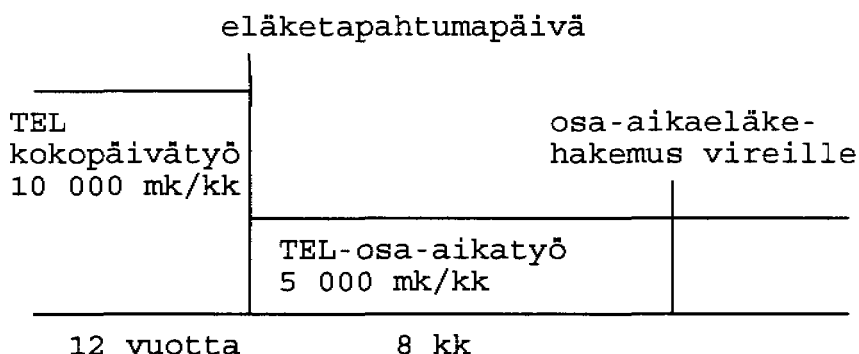
58 vuotta täyttänyt henkilö saattaa hakea osa-aikaeläkettä niin myöhään, että hakemishetkellä TEL:n 12/18 kuukauden tai julkisen puolen 6 kuukauden kokoaikatyövaatimus ei enää täyty sen vuoksi, että osa-aikatyö on jatkunut jo yli kuusi kuukautta. Jos osa-aikaeläkkeen saamisedot ovat täyttyneet eläketapahtumapäivänä, eläke voidaan myöntää. Se myönnetään enintään kuusi kuukautta takautuvasti. Eläkkeen takautuvaa maksamisesta käsitellään kohdassa 6.1.

Lakiosasto

12.1.1996

Esimerkki 6

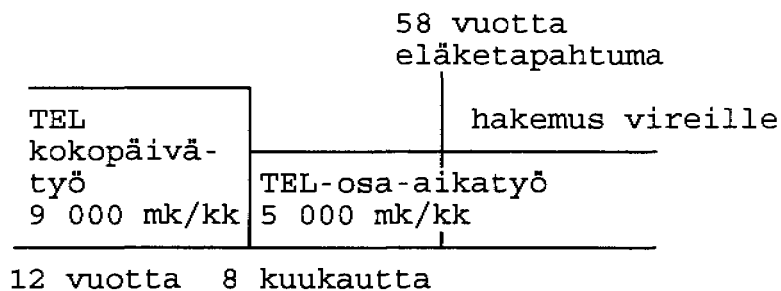
Henkilö on siirtynyt kokoaikatyöstä osa-aikatyöhön 59 vuotta täytettyään. Hän hakee osa-aikaeläkettä oltuaan kahdeksan kuukautta osa-aikatyössä. Eläkkeen saamisedot ovat täyttyneet kokoaikatyön päättyessä.

Osa-aikaeläkkeen saamisen ehdot täyttyvät viimeisenä kokopäivätyöpäivänä. Eläke myönnetään kuusi kuukautta takautuvasti.

Esimerkki 7

Henkilö on siirtynyt kokoaikatyöstä osa-aikatyöhön 57-vuotiaana. Osa-aikatyö on jatkunut kahdeksan kuukautta ennen kuin henkilö täyttää 58 vuotta ja hakee osa-aikaeläkettä.

Osa-aikaeläkettä ei voida myöntää, koska 12/18 kuukauden kokoaikatyövaatimus ei enää täyty eläketapahtumahetkellä eli 58-vuotispäivänä.

2.5.1.2

Kokoaikatyön ja osa-aikatyön välillä katko

Jos kokoaikatyön päättymisen ja osa-aikatyön alkamisen välillä on katko, eläketapahtuma on osa-aikatyön alkamista edeltävä päivä edellyttäen, että myös muut eläkkeen saamisedot silloin täyttyvät.

Lakiosasto

12.1.1996

Julkisella puolella ei tässä tilanteessa voida myöntää osa-aikaeläkettä, koska henkilö ei välittömästi ennen osa-aikaeläkkeen alkamista ole työskennellyt vähintään kuutta kuukautta kokoaikatyössä.

2.6

Työajan alenema

2.6.1

TEL

TEL:n mukaan hakijan työajan pitää vähentyä niin, että jäljellä oleva keskimääräinen työaika on yhteensä vähintään 16 tuntia ja enintään 28 tuntia viikossa. Näihin tuntimääriin luetaan mukaan myös työaika muussa työeläkelakien alaisessa ansiotyössä.

Hakija voi järjestellä osa-aikatyönsä vaadittavien työtuntirajojen sisällä työnantajan kanssa sopimalla tavalla, kunhan hän ei ole yhdenjaksoisesti pois työstä yli kuutta viikkoa (katso myös kohta 2.8.1). Työaika voidaan järjestellä esimerkiksi niin, että hakija vähentää päivittäistä tai viikottaista työaikaansa tai vaikkapa työskentelee kaksi kertaa vaadittavan viikkotuntimäärän (esimerkiksi 32 tuntia) joka toinen viikko.

Jos viikottainen työaika vaihtelee, jäljellä oleva työaika lasketaan keskiarvona enintään 16 viikon pituiselta ajanjaksolta.

On aloja (esimerkiksi näyttelijöillä), joilla voi olla vaikeaa vähentää työaika niin, että työaika tasoittuu lain sallimiin 16-28 tunnin viikkotuntimääriin enintään 16 viikon ajanjaksona. Jollei työajan vähentäminen onnistu näissä rajoissa, ei osa-aikaeläkeoikeutta ole.

MEL

Työajan alenemavaatimuksen kohdalla MEL:n säännös poikkeaa TEL:n säännöksestä merimiestyön erityspiirteiden vuoksi (MEL:n 14 b §:n 1 momentin 5 kohta).

Esimerkki 8

Viikottainen työaika vaihtelee. Työaika lasketaan keskiarvona enintään 16 viikon pituiselta ajanjaksolta. Tässä esimerkissä tarkastelujakson pituus on viisi viikkoa.

Lakiosasto

12.1.1996

viikko työtunnit jakso
 viikossa

1	10	I
2	-	
3	20	
4	10	
5	40	
6	20	II
7	10	
8	-	
9	10	
10	40	
11	40	III
12	-	
13	10	
14	10	
15	20	
16	10	

Viikottaisten työtuntien keskiarvo on 16 tuntia kussakin viiden viikon jaksossa. Työaika täyttää vaadittavan ehdon.

Osa-aikatyön työaika järjestellessään työntekijän on syytä selvittää työnantajalta, onko osa-aikatyöllä vaikutusta lomaoikeuteen ja muihin työsuhde-etuihin.

2.6.2 Yrittäjät

Käytännössä on vaikea määritellä, milloin yrittäjä työskentelee osa-aikaisesti. Tämän vuoksi yrittäjän työajan alenemavaatimus on erilainen kuin työntekijöillä. Yrittäjä ei voi vähentää ansiotuloaan liukuvasti, vaan hänen on joko vähennettävä ansiotyönsä puoleen tai lopetettava se kokonaan, jotta hän saisi osa-aikaeläkkeen.

Jos yrittäjä ilmoittaa vähentävänsä työpanoksensa puoleen, hänen vakiintunut työtulonsa puolitetaan. Osa-aikatyö vakuutetaan tällä puolitetulla työtulolla.

Jos yrittäjä lopettaa toimintansa kokonaan, hänen on jatkettava työskentelyä muun eläkelain piiriin kuuluvassa, joko yhdessä tai useammassa ansiotyössä. Työajan on oltava 16-28 tuntia viikossa ja ansioiden

Lakiosasto

12.1.1996

vähintään TEL:n soveltamisrajan suuruinen (1 115,49 markkaa kuukaudessa, ind. 1760). Jäljelle jäävien ansioiden on lisäksi oltava 35-70 % vakiintuneesta ansiotulosta.

YEL:n vakiintuneen ansion laskemisesta kerrotaan kohdassa 2.9.3.

Yrittäjän on esitettävä eläkelaitokselle selvitys työpanoksensa vähentymisestä (katso kohta 4.2.1).

Työtuloa alennettu ennen osa-aikaeläkkeelle siirtymistä

Yrittäjä on voinut alentaa työtuloaan esimerkiksi laman aiheuttaman työn vähentymisen vuoksi siitä huolimatta, että hän oman ilmoituksensa mukaan edelleen työskentelee täysipäiväisesti.

Tällaisissa työtulon alentamistilanteissa vakiintuneen työtulon puolittaminen voi johtaa siihen, että puolet vakiintuneesta työtulosta on suurempi kuin se työtulo, josta yrittäjä oli vakuutettu viimeksi ennen osa-aikatyöhön siirtymistään. Osa-aikatyötä tekevä yrittäjä pitäisi siis vakuuttaa suuremmalla työtulolla kuin se työtulo, joka hänellä oli ennen osa-aikaeläkkelle siirtymistä kokoaikatyössä. Muuten työtulon puolittamisvaatimus ei täyty.

Jos puolella työpanoksella työskentelevän yrittäjän osa-aikatyön työtuloksi tulisi suurempi työtulo kuin se, jolla yrittäjä ennen osa-aikatyöhön siirtymistä oli vakuutettu, ei osa-aikaeläkettä voida myöntää. Tällöin ei työpanos ole alentunut osa-aikaeläkkeen vaatimalla tavalla, koska työtuloa pitäisi korottaa.

Esimerkki 9

Henkilön yrittäjätoiminta on alkanut 1.1.1986. Hän hakee osa-aikaeläkettä 1.10.1995 lukien. Työajan vähentäminen tapahtuisi siten, että yrittäjä vähentää YEL-työpanostaan puoleen ja vakiintunut työtulo puolitetaan.

Työtulot:

1.1.1986-5.5.1993 työtulo oli 100 000 markkaa vuodessa (146 952,79 mk ind. 1712).

6.5.1993 alkaen työtuloa on alennettu 52 000 markkaan vuodessa (52 739,86 mk ind. 1712).

Lakiosasto

12.1.1996

		hakee osa-aikaeläkettä 1.10.1995 lukien		
YEL 146 952,79 mk (ind. 1712)		YEL 52 739,34 mk (ind. 1712)		
		5.5.93		
1991	1992	1993	1994	1995

4 kalenterivuotta

Vakiintunut työtulo lasketaan vuosien 1991-1994 työtuloista. YEL-työtulot on tarkistettu vuoden 1995 indeksitasoon.

YEL:n vakiintunut ansiotulo 1.10.1995 on 9 002,03 markkaa kuukaudessa. Tämä puolitettuna on 4 501,01 markkaa kuukaudessa = 54 012,12 markkaa vuodessa.

Saadakseen osa-aikaeläkkeen yrittäjä vähentäisi nykyisen kokoaikatyönsä puoleen, mutta samalla hänen tulisi korottaa nykyistä työtuloaan 52 739,34 markasta 54 012,12 markkaan vuodessa, jotta vakiintuneen työtulon puolittamisvaatimus täyttyisi.

Tässä osa-aikaeläkeoikeutta ei ole, koska työpanoksen ei voida katsoa alentuneen osa-aikaeläkkeen edellyttämällä tavalla.

2.6.3

VEL, KES

VEL:ssä ja KES:ssä ei ole säädetty tarkkaa työajan alenemavaatimusta. Työajan vähentyminen ei saa merkittävästi poiketa ansiotulojen vähentymisestä.

2.6.4

Useassa ansiotyössä samanaikaisesti

Jos työntekijä on samanaikaisesti kahdessa tai useammassa ansiotyössä, työajan vähentäminen lasketaan kokonaistyöajan perusteella. Jos hakijalla on määrätty työaika, hän voi tällöin vähentää työaikansa joko lopettamalla kokonaan jonkin rinnakkaisen työskentelyn tai vähentämällä rinnakkaisten toimintojen työtunteja. Tämä koskee myös niitä tilanteita, joissa hakija työskentelee sekä yksityisellä että julkisella puolella.

Lakiosasto

12.1.1996

2.6.5

Ei määrättyä työaikaa

Jollei henkilöllä ole määrättyä työaikaa, lähtökohdiana on, että yleensä ansioiden muutos kuvastaa myös työajan muutosta, kun henkilö jatkaa samantyyppisessä työssä. Hakijan tulee järjestää työaikansa niin, että jäljelle jäävät ansiot kuvaavat myös jäljellä olevaa työaikaa.

2.7

Jäljelle jäävät ansiot

Jäljelle jäävillä ansioilla tarkoitetaan kaikkia niitä eläkelakien piiriin kuuluvia työansioita, jotka osa-aikaeläkkeelle siirtyneellä henkilöllä on eläkkeensä rinnalla.

Osa-aikaeläkkeen edellyttämä työskentely voi olla myös EU- tai sosiaaliturvasopimusmaassa vakuutettua työtä.

Osa-aikaeläkkeen maksamista jatketaan myös osa-aikaeläkkeensaajan oleskellessa EU- tai sosiaaliturvasopimusmaassa, jos eläkkeensaaja jatkaa siellä osa-aikatyössä. Vaatimuksena on, että työ edelleen täyttää osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset.

Ansionalenema

Vakiintuneen ansiotulon ja jäljelle jäävien ansioiden erotusta nimitetään ansionalenemaksi.

2.7.1

TEL

TEL-osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttää, että hakijan ansiotulo TEL:n piiriin kuuluvassa työssä on vähentynyt. Hakijan kaikesta jäljelle jäävästä, työeläkelakien piiriin kuuluvasta työstä saaman ansiotulon tulee olla vähintään 35 ja enintään 70 prosenttia vakiintuneista ansiotuloista. Ansiotulojen on kuitenkin oltava vähintään TEL:n piiriin kuuluminen alarajan suuruinen.

Osa-aikatyön palkka

Työnantaja ja työntekijä sopivat osa-aikatyön palkan ja työnantaja ilmoittaa sen eläkelaitokselle.

Jos osa-aikatyö toteutetaan niin, että hakija siirtyy saman työnantajan palveluksessa kokoaikatyöstä osa-aikatyöhön, kokoaikatyösuhde päätetään ja osa-aikainen työsuhde on uusi työsuhde.

Työnantaja ilmoittaa osa-aikatyön ansioihin varsinaisen palkan lisäksi luontoisedut, lomarahen laskettuna osa-aikatyön palkasta ja muut palkkaukseen

Lakiosasto

12.1.1996

kuuluvat erilaiset lisät, jotka maksetaan vuoden varrella.

Jos henkilö työskentelee sellaisella työalalla, jolla palkka työn luonteen vuoksi vaihtelee (esimerkiksi provisiopalkkaisella myyntimiehellä ja osalla lääkäreitä), työantaja määrittelee aikaisempien ansioiden perusteella, mikä on henkilön keskimääräinen jäljelle jäävä ansio ja ilmoittaa sen eläkelaitokselle.

Osa-aikaeläkkeen alkamisvuonna saattaa syntyä tilanne, että kokoaikatyön aikana ansaittu vuosilomapalkka maksetaan vasta osa-aikaeläkkeen aikana. Tästä syystä on suotavaa, että kokoaikatyön vuosilomapalkka maksetaan ennen osa-aikatyön alkamista.

Ansiotulojen vähentymisen ja työajan vähentymisen suhde

Työajan vähentyminen ei saa olennaisesti poiketa ansiotulojen vähentymisestä. Ansiot voivat kuitenkin vaihdella väljemmissä rajoissa kuin työaika. Ansiotulojen ja työajan vähentymisen vastaavuudesta voidaan poiketa sosiaali- ja terveysministeriön määrittämistä erityisistä syistä. Näin voidaan tehdä mm. silloin, kun kokoaikatyön ansiotuloon on sisällytetty ylityökorvausta, sunnuntai-, yötyö- tai vuorotyölisää tai muuta erityistä lisää tai korvausta, joita ei sisälly osa-aikatyön ansioon (sosiaali- ja terveysministeriön päätös 19.12.1986).

2.7.2

YEL, MYEL

Jos yrittäjä lopettaa yrittäjätoimintansa kokonaan ja jatkaa työntekoa muun eläkelain piiriin kuuluvasa ansiotyössä, pitää työaika (16-28 tuntia viikossa) ja jäljelle jääviä ansioita (35-70 % vakiintuneesta ansiotulosta, vähintään 1 115,49 markkaa kuukaudessa, ind. 1760) koskevien vaatimusten täyttyä.

Jos henkilöllä on ollut rinnakkain YEL- ja MYEL-toimintaa ja hän osa-aikaeläkkeelle jäädessään vähentää niissä molemmissa työskentelyn puoleen, ei yrittäjätoimintojen tarvitse täyttää 35-70 %:n ansiovaatimusta ja 16-28 tunnin työaikavaatimusta.

Kun henkilö osa-aikaeläkkeelle jäädessään lopettaa toisen rinnakkaisista YEL- ja MYEL-toiminnoistaan, pitää jäljelle jäävän yrittäjätoiminnan täyttää työajalle ja työansioille asetetut vaatimukset.

Lakiosasto

12.1.1996

Ansiot YEL/MYEL-vapautuksen aikana

Jäljelle jääviin ansioihin ei lueta niitä ansioita, jotka yrittäjä saa YEL- tai MYEL-vapautusaikana harjoittamastaan yrittäjätoiminnasta, jos tämä työskentely jatkuu samassa laajuudessa kuin ennen osa-aika-eläkkeelle siirtymistä.

Jos vapautuksen saanut yrittäjä osa-aikaeläkkeelle jäätyään lisää tätä yrittäjätoimintaansa, ansioiden lisäys otetaan huomioon jäljelle jäävissä ansioissa. Tällöin eläkelaitos tarkistaa, vieläkö eläkkeensaaja täyttää eläkkeen saamisen ehdot. Eläkkeensaajien valvonnasta kerrotaan kohdassa 8.

2.7.3

VEL, KES

VEL:n mukaan hakijan työajan VEL-palveluksessa tulee olla vähentynyt niin, että ansiotulo kaikessa jäljelle jäävässä, työeläkelakien piiriin kuuluvassa työssä on yhteensä vähintään 40 % ja enintään 60 % kokoaikatyön vakiintuneesta ansiotulosta. Ansiotulon on kuitenkin oltava vähintään TEL:n soveltamisrajan suuruinen. Osa-aikatyön palkka määritellään samoin kuin TEL:ssa.

Työajan vähentyminen ei saa merkittävästi poiketa ansiotulojen vähentymisestä.

KES:n säännös vastaa VEL:n säännöstä.

2.7.4

Alentuminen yhteenlasketuista ansioista ja työajasta

Työajan ja ansion vähentyminen lasketaan koko eläkejärjestelmässä kokonaistyöajan ja yhteenlaskettujen ansioiden perusteella. Vähentyminen voi tapahtua myös siten, että eläkkeensaaja lopettaa kokonaan työskentelynsä yksityisellä puolella mutta jatkaa ansiotyötään tarvittavassa määrin julkisella puolella tai päinvastoin.

Esimerkki 10

Henkilö hakee sekä YEL- että VEL-osa-aikaeläkettä.

65

YEL 5 000 mk/kk	VEL 2 500 mk/kk
VEL 5 000 mk/kk	VEL 3 000 mk/kk

Lakiosasto

12.1.1996

YEL-ansion alenemavaatimus täyttyy, koska jäljelle jää puolet kokoaikaisen YEL-työn ansioista.

YEL-osa-aikatyön ansioiden ja VEL-osa-aikatyön ansioiden yhteismäärä saa olla enintään 60 prosenttia VEL- ja YEL-kokoaikatoimien ansioiden yhteismäärästä, jotta henkilöllä olisi oikeus osa-aikaeläkkeeseen sekä VEL:n että YEL:n mukaan.

Tässä YEL- ja VEL-osa-aikatyön ansiot ovat yhteensä 55 prosenttia YEL- ja VEL-kokoaikatyön ansioiden yhteismäärästä. Jäljelle jäävää ansiota koskevat edellytykset täyttyvät.

VEL- ja YEL-osa-aikatoimien tulee YEL:n mukaan yhdessä täyttää myös TEL:n jäljelle jäävää työaikaa koskeva vaatimus. VEL:ssä ei tätä edellytystä ole.

2.8

Osa-aikatyön yhdenjaksoisuus

2.8.1

TEL

TEL-osa-aikaeläkkeellä oleva ei saa olla yhdenjaksoisesti poissa työstä kuutta viikkoa pitempää aikaa. Tähän kuuden viikon jaksoon ei lueta vuosilomaa eikä aikaa, jolta työntekijä saa sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa.

Lomautusaika luetaan kuuden viikon aikaan, joten yli kuuden viikon lomautus johtaa osa-aikaeläkkeen lakkauttamiseen. Näin on myös silloin, kun osa-aikaeläkkeen saaja on lakon tai työsulun vuoksi poissa työstä yli kuusi viikkoa yhdenjaksoisesti.

Yli kuuden viikon katkoa työskentelyyn ei synny esimerkiksi silloin, kun henkilö on ollut pois työstä kuusi viikkoa lomautuksen vuoksi ja heti sen jälkeen neljä viikkoa vuosilomalla, jos hän vuosiloman päätyttyä palaa suoraan työhön. Sen sijaan jos hän on esimerkiksi kuusi viikkoa lomautettuna, sitten välillä neljä viikkoa vuosilomalla ja taas lomautettuna, ei työskentelyn yhdenjaksoisuus täyty.

MEL

MEL:n säännös työskentelyn yhdenjaksoisuusvaatimuksesta poikkeaa TEL:n säännöksestä merimistyön erityispiirteiden vuoksi (MEL:n 14 b §:n 1 momentin 7 kohta).

Lakiosasto

12.1.1996

2.8.2

VEL, KES

VEL:n ja KES:n osa-aikatyön yhdenjaksoisuusvaatimus vastaa TEL:n säännöstä. Vuosiloman lisäksi säännöksissä kuitenkin mainitaan vuosilomaan verrattava aika, jota ei myöskään lueta kuuden viikon jaksoon. Vuosilomaan verrattavaa voi olla esimerkiksi kesäaika opettajalla.

2.9

Vakiintunut ansio

Vakiintunutta ansiotuloa tarvitaan osa-aikaeläkkeen saamisedellytyksiä tutkittaessa ja eläkkeen määrää laskettaessa.

Vakiintunut ansiotulo määräytyy kaikkien niiden toimintojen perusteella, joista hakijalla eläketapahtumahetkellä on tulevan ajan oikeus. Julkisella puolella tulevan ajan oikeuden lisäksi vaaditaan 3/5-vuoden ja kuuden kuukauden edellytyksen täyttymistä. Huomioon otetaan siis myös TaEL-ansiot, jos niiden perusteella on oikeus tulevaan aikaan. Rinnakkaisuustilanteissa ansiot lasketaan yhteen.

2.9.1

TEL

TEL-osa-aikaeläkettä laskettaessa vakiintuneena ansiona pidetään eläkkeen perusteena olevaa palkkaa (eläkepalkkaa) siitä työsuhteesta, jonka perusteella eläkettä määrättäessä otettaisiin huomioon tuleva aika, jos hakija osa-aikaeläkkeen eläketapahtumahetkellä olisi tullut työkyvyttömäksi.

Kokoaikatyösuhteen vakiintunut ansio lasketaan kuten eläkepalkka. Siten kokoaikatyön ansioista vähennetään myös työntekijän eläkemaksu.

2.9.1.1

Automaattinen katkaisu

Automaattisen katkaisun vaikutus eläketurvaan tutkitaan myös osa-aikaeläkkeessä normaalisti. Kokoaikatyöstä ilman tulevaa aikaa kertynyt eläketurva lasketaan sekä yhdenjaksoisesta että automaattisesti katkaistusta työsuhteesta. Jos automaattinen katkaisu johtaa parempaan tulokseen, vakiintunut ansio valitaan seuraavasti.

Jos hakijan kokoaikainen työsuhde ei ole työsuhteen automaattisen katkaisun jälkeen jatkunut vähintään yhtä vuotta, vakiintuneena ansiona käytetään katkaisua edeltävän jakson ansioita. Katkaisun jälkeistä, lyhyeltä ajalta laskettua eläkepalkkaa ei voida pitää vakiintuneena.

Lakiosasto

12.1.1996

Esimerkki 11

- a) automaattinen
katkaisu 31.12.1994 1.12.1995

TEL-työsuhte	osa-aikaeläke
--------------	---------------

Automaattista katkaisua ei vakiintuneen ansiotason laskemisessa oteta huomioon, koska osa-aikaeläke alkaa 1.12.1995.

Vakiintunut ansiotaso lasketaan vuosien 1991-1994 ansioista.

- b) automaattinen
katkaisu 31.12.1994 1.1.1996

TEL-työsuhte	osa-aikaeläke
--------------	---------------

Automaattinen katkaisu otetaan huomioon ja vuoden 1995 ansio voi tulla vakiintuneeksi ansioksi, koska kokoaikatyö on jatkunut koko vuoden.

- c) automaattinen
katkaisu 31.12.1994 1.4.1996

TEL-työsuhte	osa-aikaeläke
--------------	---------------

Automaattinen katkaisu otetaan huomioon, koska kokoaikatyö on katkaisun jälkeen jatkunut vähintään vuoden.

Vuoden 1996 ansioita ei oteta huomioon, koska alkuvuodesta maksettu lomarahaa väärin otetaan vuoden 1996 ansioita. Lomarahaa ei jaksoteta.

Edellä kerrotulla tavalla toimitaan vain vakiintunutta ansiotuloa laskettaessa. Muutoin, esimerkiksi osa-aikaeläkkeen 75 %:n enimmäismäärää laskettaessa, menetellään lain sanamuodon edellyttämällä tavalla. Enimmäismäärästä kerrotaan kohdassa 5.4.1.

Lakiosasto

12.1.1996

2.9.1.2

Eläkepalkan harkinnanvarainen tarkistaminen

Myös osa-aikaeläkettä määrättäessä voi tulla kysymykseen eläkepalkan harkinnanvarainen tarkistaminen (entinen TEL 7 §:n 2 momentti, vuoden 1996 alusta uusi TEL 7 d §).

Kun tutkitaan, onko poikkeuksellisella syyllä merkittävä vaikutus henkilön kokonaiseläketurvaan, **vertailu tehdään täysitehoisten eläkkeiden kesken**. Nämä eläkkeet lasketaan olettaen, että hakija olisi tullut työkyvyttömäksi osa-aikaeläkkeen eläketapahtumahetkellä.

Jos eläkepalkka tulee harkinnanvaraisesti tarkistettavaksi, tätä tarkistettua palkkaa käytetään tutkittaessa oikeutta eläkkeeseen, laskettaessa koko-aikatyön vakiintunutta ansiotuloa ja eläkkeen 75 %:n enimmäismäärää. Tätä palkkaa käytetään myös myöhempiä eläkettä myönnettäessä.

Esimerkki 12

Henkilö siirtyy osa-aikatyöhön ja hakee osa-aikaeläkettä 1.6.1995 lukien.

TEL-työsuhte on alkanut 16.12.1968. Lomautusten vuoksi ansiot ovat alentuneet 1.1.1993 lukien. Aikaisemmasta työskentelystä on kertynyt 2 278 markan suuruinen vapaakirja.

Työskentelytiedot 1.1.1993 lukien:

1.1.1993-31.3.1994 työssä 3 päivää/viikko
1.4.1994-30.4.1994 kokopäivätyössä 5 päivää/viikko
1.5.1994-31.5.1994 lomautettuna
1.6.1994-31.8.1994 kokopäivätyössä 5 päivää/viikko
1.9.1994-30.9.1994 lomautettuna
1.10.1994 alkaen kokopäivätyössä 5 päivää/viikko

18/12 kuukauden koko-aikatyövaatimus täyttyy 31.5.1995, joten siltä osin osa-aikaeläke voi alkaa 1.6.1995.

Vuosien 1991-1994 ansioiden perusteella laskettu eläkepalkka on 20 973 mk/kk.

Työkyvyttömyyseläke tämän eläkepalkan perusteella laskettuna olisi 1.6.1995 lukien 10 171 mk/kk + 2 278 mk/kk = 12 449 mk/kk.

Lakiosasto

12.1.1996

Vuosien 1989-1992 ansioiden perusteella laskettu eläkepalkka on 32 722 mk/kk ja työkyvyttömyyseläke 1.6.1995 tämän eläkepalkan perusteella olisi 15 870 mk/kk + 2 278 mk/kk = 18 148 mk/kk.

Lomautusten vaikutus kokonaiseläketurvaan on noin 31 %. Osa-aikaeläkkeen vakiintunutta ansiotuloa laskettaessa voidaan siten soveltaa TEL 7 §:n 2 momenttia ja vakiintunut ansio on 32 722 mk/kk.

2.9.2

LEL

LEL-osa-aikaeläkettä laskettaessa vakiintuneena ansiona pidetään sitä kaikista LEL-töistä saatua keskimääräistä palkkaa, joka LEL 7 §:n 1 momentin mukaan laskettaisiin tulevan ajan palkkaperusteeksi, jos työntekijä osa-aikaeläkkeen eläketapahtumahetkellä olisi tullut työkyvyttömäksi.

2.9.3

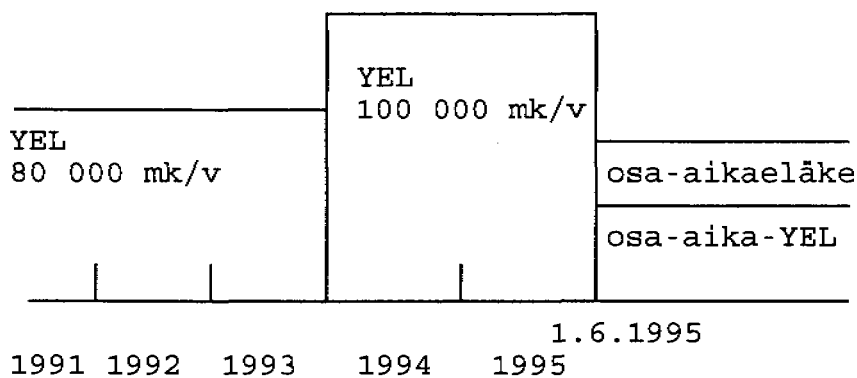
YEL, MYEL

YEL:ssa ja MYEL:ssa vakiintunut työtulo määräytyy eri tavoin kuin eläkkeen perusteena oleva työtulo.

Osa-aikaeläkettä määrättäessä yrittäjän vakiintunut työtulo on osa-aikatyöhön siirtymistä välittömästi edeltäneiden neljän viimeisen kalenterivuoden keskimääräinen työtulo. Näin menetellään, jos yrittäjätöiminta on ollut yhdenjaksoista. Työtulot tarkistetaan eläketapahtumavuoden indeksitasoon.

Esimerkki 13

Yrittäjällä on ollut YEL-toimintaa ainakin neljänä kalenterivuonna ennen osa-aikaeläkkeelle siirtymistä. Osa-aikaeläke alkaa 1.6.1995.

4 kalenterivuotta

Lakiosasto

12.1.1996

Vakiintunut työtulo lasketaan vuosien 1991-1994 työtuloista. Työtulot on tarkistettu vuoden 1995 indeksitasoon.

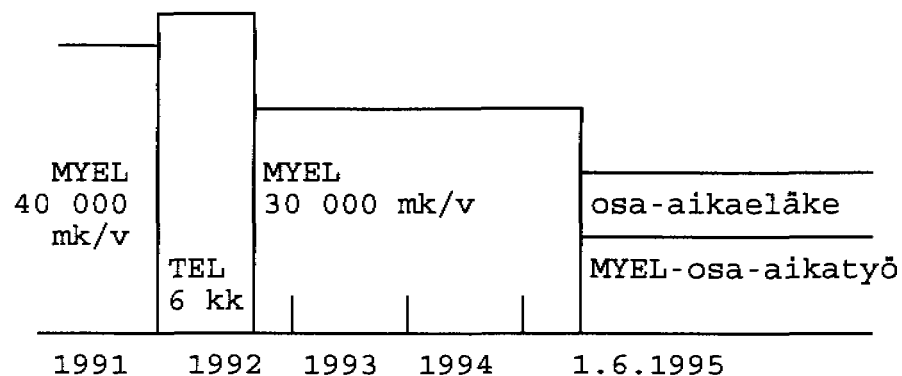
$$\begin{array}{r} 3 \times 80\,000 + 100\,000 \\ \hline 4 \end{array} = 85\,000 \text{ mk/v}$$

Vakiintunut työtulo lasketaan vain yhdenjaksoisena vakuutetusta yrittäjätoiminnasta. Yrittäjätoimintaa pidetään yhdenjaksoisena mahdollisesta teknisestä katkaisusta huolimatta. Näin ollen jos neljän viimeisen vuoden aikana on esimerkiksi kaksi YEL-vakuutusjaksoa, joiden välissä on TEL-työsuhte tai vaikkapa vain katkos, vakiintunutta työtuloa laskettaessa otetaan huomioon vain viimeinen YEL-vakuutusjakso ja sen työtulot.

Tällä ohjeella kumotaan aikaisempi ohje, jonka mukaan tällaisessa tilanteessa voitiin "hypätä" TEL-työsuhteen yli ja ottaa vakiintuneen työtulon laskentaan mukaan myös sitä ennen ollut yrittäjätoiminta, jos se mahtui neljään kalenterivuoteen ennen osa-aikaeläkkeen alkamisvuotta.

Esimerkki 14

Yrittäjällä on ollut kaksi MYEL-vakuutusjaksoa ja niiden välissä kuuden kuukauden pituinen TEL-työsuhte. Yrittäjä siirtyy osa-aikaeläkkeelle 1.6.1995.

4 kalenterivuotta

TEL-työsuhteen jälkeinen MYEL-jakso ennen eläkkeen alkamisvuotta on jatkunut 2,5 vuotta. Vakiintunutta työtuloa laskettaessa otetaan huomioon työtulo vuonna 1992 sekä työtulot vuosina 1993-1994.

Lakiosasto

12.1.1996

Vuoden 1991 työtulo jää pois, koska yritystoiminnassa on välillä ollut katko.

Jos yrittäjätoiminta on alkanut vasta sinä vuonna, jona yrittäjä olisi siirtymässä osa-aikaeläkkeelle, hänellä ei ole osa-aikaeläkeoikeutta yritystoiminnan perusteella. Tämä johtuu vakiintuneen työtulon laskemistavasta.

2.9.4

VEL, KES

VEL:n ja KES:n säännökset vastaavat TEL:a. Automaattisen katkaisun osalta on kuitenkin huomattava, että VEL:ssä ei automaattista katkaisua ei tehdä, jos eläketapahtuma sattuu ennen kuin vuosi on kulunut katkaisusta (eli ennen 31.12.). KES:ssä ei tehdä automaattista katkaisua, jos eläketapahtuma sattuu seuraavan kalenterivuoden aikana (myös vielä 31.12.)

2.9.5

Rinnakkainen toiminta

Kokoaikatyön vakiintunutta ansiotuloa yksityisellä puolella laskettaessa vähintään kuusi kuukautta jatkuneiden toimintojen eläkepalkat ja työtulot lasketaan yhteen, jos rinnakkaisista toiminnoista on jokaisesta tulevan ajan oikeus.

Jos rinnakkaiset toiminnat ovat sekä julkisella että yksityisellä puolella, toiminnat voidaan julkisella puolella laskea yhteen vain, jos ne kukin erikseen täyttävät 3/5-vuoden ja kuuden kuukauden vaatimuksen. Sama koskee myös julkisia rinnakkaisia toimintoja.

Esimerkki 15

Tuntiopettajalla on VEL-työn rinnalla ollut TEL-työsuhte, jonka hän lopettaa, siirtyy VEL-osa-aikatyöhön ja hakee osa-aikaeläkettä.

Kokoaikaiset VEL- ja TEL-työsuhteet ovat olleet ainakin kuusi kuukautta rinnakkain ja molemmista on tulevan ajan oikeus eläketapahtumahetkellä.

eläketapahtuma	
VEL 10 000 mk/kk	VEL-osa-aika-työ 9 000 mk/kk
TEL 5 000 mk/kk	TEL-osa-aika-eläke

Lakiosasto

12.1.1996

Kokoaikatyön palkat ovat 15 000 mk/kk.
Kokonaisansionalenema on 6 000 mk/kk,
TEL-ansionalenema 5 000 mk/kk.
TEL-osa-aikaeläkkeen saamisedot täyttyvät.

VEL-osa-aikaeläkettä ei voida myöntää, koska loppukarenssi ei täyty (ei kuutta kuukautta työtä välittömästi ennen eläketapahumaa). Kokoaikatyön ja osa-aikatyön välissä ei siis sallita päivänkään katkosta.

3

OSA-AIKAELÄKKEEN HAKEMINEN

Osa-aikaeläkkeen hakemista varten on oma lomake (OE).

Normaalitilanteessa, jossa hakija siirtyy kokopäiväisestä työsuhteesta osa-aikaiseen, pelkän hakemuslomakkeen täyttäminen riittää. Eläkelaitos tarkistaa aina hakijan ilmoittamat palkka- ja työaikatiedot työnantajalta. Jos ansiotoimintaan sisältyy yrittäjätoimintaa, eläkelaitos pyytää tarvittaessa hakijalta erillisen selvityksen.

Koska eläkkeen myöntäminen edellyttää osa-aikatyötä, hakemus on hyvä tehdä vasta, kun hakija on sopinut osa-aikatyöhön siirtymisestä työnantajan kanssa tai selviteltyt yritystoimintansa vähentämistavan.

Hakijan pyynnöstä eläkelaitos antaa ennen osa-aikaeläkkeen hakemista arvion eläkkeen määrästä.

Osa-aikaeläkettä suositellaan haettavaksi aikaisintaan kaksi kuukautta ennen osa-aikatyöhön siirtymistä ja aikaisintaan kaksi kuukautta ennen 58 vuoden iän täyttämistä.

Ulkomailla työskentely

Osa-aikaeläkkeen hakija, joka on työskennellyt myös EU-maassa tai sosiaaliturvasopimusmaassa siten, että työskentely kuuluu tämän maan vakuutuksen piiriin, ei voi Suomen osa-aikaeläkkeen yhteydessä hakea eläkettä ulkomailta. Ulkomailla osa-aikaeläkehakemus käsitellään vanhuuseläkeasiana ja sieltä myönnetty vanhuuseläke estää Suomen osa-aikaeläkkeen saamisen.

Hakijan on kuitenkin annettava tiedot ulkomailla työskentelystään, koska tietoja tarvitaan pitkän työhistoriavaatimuksen täyttymistä tutkittaessa ja eläkkeen enimmäismäärää laskettaessa. Hakija antaa tiedot ulkomailla työskentelystään U-lomakkeella.

Lakiosasto

12.1.1996

4 ELÄKEHAKEMUKSEN RATKAISEMINEN

4.1 Ratkaiseva eläkelaitos

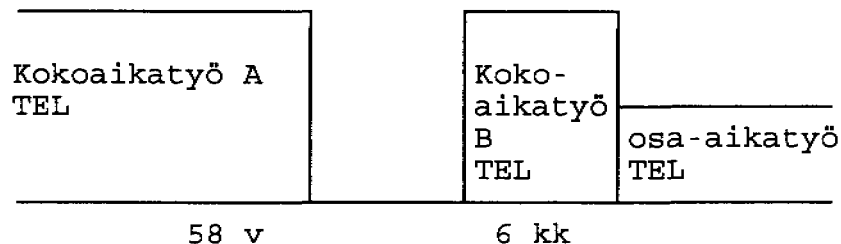
Osa-aikaeläkehakemuksen ratkaiseva eläkelaitos määrätty yleiskirjeen A 23/91 mukaan. Yksityisellä puolella noudatettavat ohjeet eläkehakemuksen käsittelystä ovat yleiskirjeessä A 15/92.

4.1.1 Vain yksi toiminta

Jos osa-aikaeläkkeen hakijalla on ennen osa-aikatyöhön siirtymistä ollut vain peräkkäisiä palvelussuhteita tai yrittäjätoimintaa, eläkehakemuksen käsittelee ja ratkaisee viimeisen toiminnan vakuuttanut eläkelaitos.

Esimerkki 16

Pitkän TEL-työsuhteen jälkeen on kuusi kuukautta jatkunut kokoaikatyösuhde. Henkilö siirtyy siinä osa-aikatyöhön ja hakee osa-aikaeläkettä.

Eläkehakemuksen ratkaisee työsuhteen B vakuuttanut eläkelaitos, koska tuleva aika liittyy työsuhteeseen B.

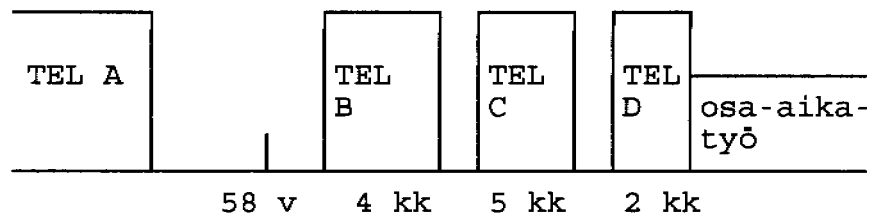
Esimerkki 17

Henkilöllä on ennen osa-aikatyöhön siirtymistä lyhyitä, alle kuuden kuukauden TEL-työsuhteita. Niiden välillä on lyhyitä työttömyyspäiväraajaksoja. Pitkästä TEL-työsuhteesta A on tulevan ajan oikeus jo sammunut.

Työttömyyspäivärahapäivät pidentävät 360 päivän jälkikarenssiaikaa. 12/18 kuukauden kokoaikatyövaatimuksen ennen eläketapahtumaa on kuitenkin täyttyttävä. Näin ollen työskentelyjaksojen välillä ei voi olla pitkiä katkoja.

Lakiosasto

12.1.1996

360 päivää

Osa-aikaeläkehakemuksen ratkaisee työsuhteen B vakuuttanut eläkelaitos, koska 360 päivän aikana ennen osa-aikaeläkkeen eläketapahtumaa ei ole vähintään kuusi kuukautta jatkunutta työsuhdetta.

Eläkeoikeus on olemassa, koska katkot ovat niin lyhyitä, että 18 kuukauden aikana on yhteenlaskien ainakin 12 kuukautta kokoaikatyötä.

4.1.2

Rinnakkaista toimintaa yksityisellä puolella

Kun henkilölle tulee myönnettäväksi osa-aikaeläke kaikista hänen yksityisen puolen rinnakkaisista toiminnoistaan, eläkehakemuksen ratkaiseva eläkelaitos määräytyy järjestyksessä TEL, MEL, YEL, MYEL ja LEL. Ratkaiseva laitos myöntää koko yksityisen puolen eläkkeen.

Jos eläke myönnetään vain osasta rinnakkaisia toimintoja, ratkaiseva eläkelaitos valitaan edellä olevassa järjestyksessä niistä laitoksista, joiden vakuuttaman työskentelyn perusteella eläkettä tulee maksettavaksi. Tämä ratkaiseva laitos myöntää eläkkeen kaikesta siitä yksityisen puolen työskentelystä, josta on eläkeoikeus.

Kun osa-aikaeläkettä tulee myönnettäväksi rinnakkaisista TEL-työsuhteista, eläkehakemuksen ratkaisee pääasiallisen ansiotyön vakuuttanut eläkelaitos. Jos tätä laitosta ei voida erottaa, hakemuksen ratkaisee se laitos, jonka vakuuttaman TEL-työsuhteen alkaemisajankohta on aikaisin.

Lakiosasto

12.1.1996

Esimerkki 18

Henkilö hakee osa-aikaeläkettä vain LEL-työskentelyn perusteella.

LEL-työsuhde	
MYEL	MYEL-osa-aikatyö
58 v	

Hakemuksen ratkaisee LEL Työeläkekassa.

Esimerkki 19

Henkilö hakee osa-aikaeläkettä ja lopettaa toisen rinnakkaisista työsuhteistaan. Toinen työsuhde jatkuu entisellään.

TEL eläkelaitos A 4 000 mk/kk	
TEL Eläkelaitos B 6 000 mk/kk	

Eläkelaitos A ratkaisee eläkehakemuksen, koska sen vakuuttaneesta työsuhteesta myönnetään osa-aikaeläke.

4.1.3

Viimeinen toiminta TaEL-työtä

Jos hakijan viimeinen toiminta on TaEL-työtä, eikä muuta tulevan ajan laitosta ole, osa-aikaeläkehakemuksen hylkää Esiintyvien taiteilijoiden eläkekassa.

4.1.4

Julkisen ja yksityisen puolen työskentely rinnakkain

Jos henkilö hakee osa-aikaeläkettä sekä yksityisen että julkisen puolen työskentelystä, kumpikin puoli ratkaisee hakemuksen omalta osaltaan.

Eläkkeen saamisehtojen täyttymistä selvitellessään kumpikin puoli ottaa kuitenkin huomioon myös toisen puolen eläkelakien piiriin kuuluvan työn.

Lakiosasto

12.1.1996

4.2

Lisäselvitykset

Eläkkeenhakija antaa tarvittavat tiedot eläkehakemuksella tai sen liitteissä. Jos nämä tiedot eivät riitä, eläkelaitos pyytää lisätietoja eläkkeenhakijalta, työnantajalta tai muilta eläkelaitoksilta.

Yksityisellä puolella eläkelaitos aina tarkistaa ansio- ja työaikatiedot työnantajalta. Julkisen puolen eläkettä haettaessa työnantajan vahvistamat tiedot ovat usein jo hakemuksen liitteinä.

Jos osa-aikaeläkkeen hakija on työskennellyt sekä yksityisellä että julkisella puolella, on toisen puolen eläkelaitoksen selvitettävä työntekoa ja ansaittua eläkettä koskevat tiedot toisen puolen laitokselta.

Eläkehakemuslomakkeella kysytään tietoja vain viimeisestä työskentelystä. Jos tuleva aika ei liitykään tähän viimeiseen suhteeseen, eläkelaitos joutuu ehkä pyytämään lisäselvityksiä aikaisemmista työsuhteista.

4.2.1

Selvitykset yrittäjältä

Jos yrittäjä hakee osa-aikaeläkettä yrittäjätoiminnan vähentämisen tai lopettamisen perusteella, hänen on annettava tästä selvitys.

Jotta osa-aikaeläkehakemus voidaan ratkaista, yrittäjän on esitettävä eläkelaitokselle selvitys siitä, että hänen työskentelyssään on tapahtunut osa-aikaeläkkeen saamiseen vaadittava muutos.

Todisteeksi yrittäjätoiminnan lopettamista vaaditaan yleensä kauppa- tai lahjakirja tai vuokrasopimus. Menettely vastaa yksilöllisen varhaiseläkkeen yhteydessä noudatettua käytäntöä (katso yleiskirje A 23/91).

Työskentelyn vähentämistä osoittavana selvityksenä voidaan pitää esimerkiksi liikevaihdon supistumista tai uuden työntekijän palkkaamista yrittäjän tilalle. Jos uusi työntekijä on perheenjäsen, hänen työtuloaan on korotettava osa-aikaeläkkeelle siirtyneen yrittäjän tuloalennusta vastaavasti. Jotta yritystoimintaan jo aiemmin osallistuneen perheenjäsenen voitaisiin katsoa korvaavan osa-aikaeläkkeelle siirtyneen yrittäjän vähentynyttä työpanosta, olisi esitettävä luotettava selvitys esimerkiksi yrityksen ulkopuolisen ansiotyön vastaavasta vähentämisestä tai opiskelun päättämisestä.

Lakiosasto

12.1.1996

Maatalousyrittäjän on työskentelyn vähentämistä osoittavana selvityksenä esitettävä, että hän esimerkiksi

- supistaa tuotantoa puoleen,
- siirtää puolet töistään tilalla asuvalle ja työskentelevälle lapselleen,
- lopettaa palkkatyön ja jatkaa tilalla (sivutyöviljelijä),
- lopettaa viljelyn kokonaan ja jää työsuhteeseen tai
- palkkaa yritykseen uuden työntekijän.

Osa-aikaeläkettä hakevalta yrittäjältä pyydetään tarvittaessa selvitys yrittäjätoiminnan supistamisesta ETK:n lomakkeella 2170. Mela pyytää tiedot TM-lomakkeella.

4.2.2

Muutokset yrittäjävakuutukseen

Jos yrittäjä siirtyy osa-aikaeläkkeelle siten, että esimerkiksi TEL-työsuhte jatkuu ja yrittäjätoiminta lopetetaan kokonaan, yrittäjävakuutus päätetään. Lopettamisesta annetaan päätös. Näissä tapauksissa osa-aikaeläkehakemus riittää yrittäjävakuutuksen lopettamiseksi.

Jos yrittäjä vähentää yrittäjätoimintansa puoleen, jolloin työtuloksi vahvistetaan puolet vakiintuneesta ansiotulosta, yrittäjän vakuutus jaetaan kahteen jaksoon. Uusi jakso alkaa eläketapahtumaa seuraavasta päivästä, eikä tältä jaksolta vaadita neljän kuukauden karenssia.

Jos yrittäjätoiminta jatkuu ennallaan osa-aikaeläkkeen aikana, YEL/MYEL-vakuutuskin jatkuu yhdenjaksoisena.

5

OSA-AIKAELÄKKEEN LASKEMINEN

5.1

Osa-aikaeläkkeen perusteena oleva ansionalenema

Osa-aikaeläkkeen määrä lasketaan hakijan ansiotuloissa eläketapahtumahetkellä tapahtuneen vähentymisen perusteella ansionalenemasta, joka on koko-aikatyön vakiintuneen ansion ja osa-aikatyöstä saadun ansion erotus.

Lakiosasto

12.1.1996

Ansionalenemaa tarvitaan paitsi osa-aikaeläkkeen määrän laskemisessa myös myöhemmin laskettaessa eläkettä osa-aikaeläkkeellä olon ajalta. Tästä kerrotaan tarkemmin kohdassa 5.5.

Indeksitaso

Vuodenvaihteen tilanteissa vakiintunut ansio tarkistetaan TEL-indeksillä vastaamaan osa-aikaeläkkeen alkamistasoa. Osa-aikatyön ansio on hakijan todellinen ansio, jota ei muuteta TEL-indeksillä.

Jos eläke alkaa esimerkiksi myöhään hakemisen vuoksi myöhemmin kuin eläketapahtuman sattumisvuonna, eläketapahtumavuoden tasossa laskettu eläke korotetaan alkamisvuoden indeksitasoon.

Työntekijäin eläkemaksu

Ansionalenemaa laskettaessa osa-aikatyön palkasta ei vähennetä työntekijäin eläkemaksua.

5.2

Ansionaleneman laskeminen

5.2.1

Yksi ansiotyö

Kun henkilöllä on ennen osa-aikaeläkkeelle siirtymistä vain yksi ansiotyö, vakiintuneesta ansiosta vähennetään osa-aikatyön ansio.

Esimerkki 20

Henkilö hakee osa-aikaeläkettä 1.5.1995 lukien, jolloin hän siirtyy TEL-osa-aikatyöhön TEL-kokoaikatyöstä.

TEL-kokoaikatyöstä laskettu vakiintunut ansio (eläkepalkka) on 8 000 mk/kk.

Osa-aikatyön palkka on 3 000 mk/kk.

TEL-kokoaikatyö 8 000 mk/kk	ansionalenema 5 000 mk/kk
	TEL-osa-aikatyö 3 000 mk/kk

1.5.1995

TEL-kokoaikatyö päätetään eläketapahtumahetkeen eli 30.4.1995.

Osa-aikaeläkkeen perusteena oleva ansionalenema on TEL-eläkepalkan ja osa-aikatyön palkan erotus eli 5 000 mk.

Lakiosasto

12.1.1996

Esimerkki 21

Henkilö on ollut
TEL-työsuhteessa A ajalla 1.5.1965-31.8.1994 ja
TEL-työsuhteessa B ajalla 1.11.1994-31.1.1995.
Hän hakee osa-aikaeläkettä 1.2.1995 alkaen, jolloin
hän siirtyy osa-aikatyöhön.

Työsuhteen A eläkepalkka on 7 000 mk/kk,
työsuhteen B eläkepalkka on 8 500 mk/kk ja
osa-aikatyön palkka on 4 000 mk/kk.

1.2.1995		
TEL A 7 000	TEL B 8 500	osa-aikatyö 4 000 mk/kk
1.5.1965-31.8.1994	3 kk 1.11.1994-31.1.1995	

Jos henkilö tulisi työkyvyttömäksi osa-aikaeläkkeen eläketapahtumahetkellä eli 31.1.1995, tuleva aika liitettäisiin työsuhteeseen A. Näin ollen vakiintunut ansio määräytyy työsuhteen A perusteella.

Osa-aikaeläkkeen perusteena oleva ansionalenema:

1712	
---- x 7 000 mk/kk	- 4 000 mk/kk =
1688	3 099,52 mk/kk.

5.2.2

Rinnakkaiset ansiotyöt

Eläke kaikista rinnakkaisista toiminnoista

Kunkin eläkelain mukaisen osa-aikaeläkkeen saaminen edellyttää, että tämän lain mukaista työtä on vähennetty.

Jos henkilöllä on oikeus osa-aikaeläkkeeseen kaikista rinnakkaisista toiminnoista ja hän hakee niistä kaikista eläkettä, osa-aikaeläkkeen perusteena oleva ansionalenema määräytyy seuraavasti:

Lakiosasto

12.1.1996

- lasketaan vakiintuneiden ansioiden yhteismäärä kuukaudessa
- tästä määrästä vähennetään osa-aikatöistä saatujen kuukausiansioiden yhteismäärä.

Esimerkki 22

Henkilöllä on ollut rinnakkain TEL- ja YEL-ansiotyö. Hän on vähentänyt työskentelyä niin, että hänellä on oikeus osa-aikaeläkkeeseen sekä TEL:n että YEL:n perusteella ja hän hakee niistä molemmista eläkettä.

TEL-kokoaikatyö 8 000 mk/kk	TEL-osa-aikatyö 3 000 mk/kk
YEL-kokoaikatyö vakiintunut ansiotulo 5 000 mk/kk	YEL-osa-aikatyö 2 500 mk/kk

Kokoaikatoimien vakiintunut ansio

TEL	8 000 mk/kk
YEL	<u>5 000 mk/kk</u>
yhteensä	13 000 mk/kk

Osa-aikatoimien ansiot

TEL	3 000 mk/kk
YEL	<u>2 500 mk/kk</u>
yhteensä	5 500 mk/kk

Osa-aikaeläkkeen perusteena oleva ansionalenema =
13 000 mk/kk - 5 500 mk/kk = 7 500 mk/kk.

Eläke osasta rinnakkaisia toimintoja

Henkilö voi hakea osa-aikaeläkettä silloinkin, kun vain jokin rinnakkaisista toiminnoista oikeuttaa eläkkeeseen. Tällöin osa rinnakkaisista ansiotoiminnoista jatkuu entisellään tai joissakin niistä työskentelyä on lisätty ja henkilö vähentää jonkin toisen toiminnon työskentelyä tai lopettaa sen kokonaan.

Jollei kaikkien rinnakkaisten toimintojen perusteella ole oikeutta osa-aikaeläkkeeseen, ansionalenema määrätään seuraavasti:

- lasketaan vakiintuneiden ansioiden yhteismäärä kuukaudessa niiden toimintojen perusteella, joista henkilö siirtyy osa-aikaeläkkeelle,

Lakiosasto

12.1.1996

- tästä määrästä vähennetään samojen lakien piiriin kuuluvien osa-aikatöiden kuukausiansioiden yhteismäärä
- sekä lisäksi
- lasketaan kaikkien rinnakkaisten toimintojen vakiintuneiden ansioiden yhteismäärä
 - tästä määrästä vähennetään kaikkien osa-aikatöiden ansioiden yhteismäärä

Ansionalenema on näin lasketuista määristä **pienempi**.

Ansionaleneman laskeminen kahdella tavalla perustuu siihen, ettei ansionalenema saa ylittää sen lain mukaista ansionalenemaa, jonka perusteella osa-aikaeläke myönnetään, sekä siihen, että osa-aikaeläkeen alkaessa tapahtuva jonkin lain mukaisten ansioiden kohoaminen tulee ottaa ansion alenemaa laskettaessa vähentävänä huomioon.

Esimerkki 23

Henkilöllä on ollut rinnakkain TEL- ja YEL-toiminnot. Hän siirtyy TEL-osa-aikatyöhön ja hakee osa-aikaeläkettä. YEL-työtuloa on hiukan vähennetty. TEL-osa-aikaeläke voidaan myöntää, YEL-osa-aikaeläkeoikeutta ei ole.

TEL- kokoaikatyö 8 000 mk/kk	
YEL-kokoaikatyö vakiintunut ansio- tulo 5 000 mk/kk	TEL-osa-aikatyö 3 000 mk/kk
	YEL-toiminta 4 500 mk/kk

Kokoaikatöiden vakiintunut
ansio

TEL	8 000 mk/kk
YEL	<u>5 000 mk/kk</u>
yhteensä	13 000 mk/kk

Osa-aikatöiden
ansio

TEL	3 000 mk/kk
YEL	<u>4 500 mk/kk</u>
yhteensä	7 500 mk/kk

Lakiosasto

12.1.1996

Ansionaleneman laskeminen:

TEL-työsuhteen vakiintunut ansio	8 000 mk/kk	Rinnakkaisten töiden vakiintuneet ansiot yhteensä	13 000 mk/kk
- TEL-osa-aikatyön palkka	<u>3 000 mk/kk</u>	- osa-aikatöiden ansiot yhteensä	7 500 mk/kk
erotus	5 000 mk/kk	erotus	<u>5 500 mk/kk</u>

Ansionalenemaksi valitaan pienempi eli 5 000 mk/kk.

Esimerkki 24

Henkilöllä on ollut rinnakkaista TEL- ja YEL-toimintaa. Hän on vähentänyt työskentelyään siirtymällä TEL-osa-aikatyöhön ja hakee TEL-osa-aikaeläkettä. YEL-toimintaa ei ole vähennetty, YEL-työtuloa on nostettu.

TEL-kokoaikatyö 8 000 mk/kk	TEL-osa-aikatyö 3 000 mk/kk
YEL vakiintunut ansiotulo 5 000 mk/kk	YEL-toiminta 5 200 mk/kk

Kokoaikatyön vakiintunut ansio	Osa-aikatyön ansiot
TEL 8 000 mk/kk	TEL 3 000 mk/kk
YEL <u>5 000 mk/kk</u>	YEL <u>5 200 mk/kk</u>
yhteensä 13 000 mk/kk	yhteensä 8 200 mk/kk

TEL-osa-aikaeläkkeen perusteena oleva ansionalenema:
8 000 mk/kk - 3 000 mk/kk = 5 000 mk/kk

Kaikkien toimintojen ansionalenema:
13 000 mk/kk - 8 200 mk/kk = 4 800 mk/kk.

Näistä valitaan pienempi eli 4 800 mk/kk.

Lakiosasto

12.1.1996

5.3

Ansionaleneman jako eri lakien kesken

Kun henkilöllä on oikeus osa-aikaeläkkeeseen usean lain mukaisesti, ansionalenema jaetaan suhteellisesti eri lakien kesken.

Jakaminen

Ansionalenema jaetaan ansionalenemien suhteessa niiden lakien mukaisiin osiin, joiden perusteella hakijalla on oikeus osa-aikaeläkkeeseen.

Minkään osa-aikaeläkkeeseen oikeuttavan lain osalle jaettavan ansionaleneman määrä ei kuitenkaan saa ylittää tämän lain piirissä tapahtunutta ansionalenemaa. Jollei jonkin lain nojalla ole oikeutta osa-aikaeläkkeeseen, sen piirissä tapahtunutta ansionalenemaa ei siis jaeta muiden osa-aikaeläkkeeseen oikeuttavien lakien osalle.

Esimerkki 25

Hakijalla on rinnakkain jatkuneet TEL- ja VEL-palvelussuhteet. Hän vähentää työskentelyä molemmissa ja hakee molemmista osa-aikaeläkettä. Muut eläkkeen saamisedot täyttyvät.

TEL 4 000 mk/kk	TEL 2 000 mk/kk
VEL 6 000 mk/kk	VEL 2 000 mk/kk
	osa-aikaeläke

Jakaminen

Kokoaikatöiden eläkepalkat yhteensä 10 000 mk/kk
 - osa-aikatöiden ansiot yhteensä 4 000 mk/kk
 erotus = kokonaisansionalenema 6 000 mk/kk.

6 000 mk jaetaan TEL:n ja VEL:n osalle näiden lakien piirissä tapahtuneiden ansionalenemien suhteessa.

TEL-osuus kokonaisansionalenemasta:

2 000 mk
 ----- x 6 000 mk = 2 000 mk
 6 000 mk

VEL-osuus kokonaisansionalenemasta:

4 000 mk
 ----- x 6 000 mk = 4 000 mk
 6 000 mk

Lakiosasto

12.1.1996

Esimerkki 26

Henkilöllä on ollut rinnakkain MYEL-, TEL- ja VEL-toimintaa. Hän vähentää MYEL-toimintaa vähän, TEL-työnsä puoleen ja VEL-palvelustaan 60 prosenttia ja hakee osa-aikaeläkettä.

Osa-aikaeläke myönnetään TEL:sta ja VEL:sta, koska myös muut saamisehdot täyttyvät. MYEL-osa-aikaeläke-oikeutta ei ole.

MYEL 1 000 mk/kk	MYEL 800 mk/kk
TEL 4 000 mk/kk	TEL 2 000 mk/kk
	VEL 2 000 mk/kk
VEL 5 000 mk/kk	osa-aikaeläke

Kokoaikatyön eläkepalkat yhteensä = 10 000 mk/kk.

Osa-aikatöiden ansiot yhteensä ovat 4 800 markkaa kuukaudessa eli 48 prosenttia kokoaikatöiden ansiosta.

Jakaminen

Kokonaisansionalenema:

Kokoaikatöiden ansiot	10 000 mk/kk
- osa-aikatöiden ansiot	<u>4 800 mk/kk</u>
erotus	5 200 mk/kk

Kokonaisansionalenema jaetaan TEL:n ja VEL:n osalle niiden piirissä tapahtuneiden ansionalenemien suhteessa. Kummankaan lain suhteellinen ansionalenema-osuus ei saa ylittää tämän lain piirissä tapahtunutta ansionalenemaa.

Osa-aikaeläkkeeseen oikeuttavien lakien (TEL + VEL) mukainen ansionalenema:

9 000 - 4 000 = 5 000 mk/kk

TEL-osuus kokonaisansionalenemasta

2 000 mk	
-----	x 5 200 mk = 2 080 mk
5 000 mk	

Koska TEL-osuus ei kuitenkaan saa ylittää TEL:n piirissä tapahtunutta ansionalenemaa, on TEL-osuus kokonaisansionalenemasta 2 000 mk.

Lakiosasto

12.1.1996

VEL-osuus kokonaisansionalenemasta

3 000 mk
 ----- x 5 200 mk = 3 120 mk
 5 000 mk

VEL-osuus ei saa ylittää VEL:n piirissä tapahtunutta ansionalenemaa eli VEL-osuus kokonaisansionalenemasta = 3 000 mk.

MYEL:n ansionalenemaosuutta eli 200 markkaa ei korvata osa-aikaeläkkeellä, koska MYEL-osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset eivät täyty.

Esimerkki 27

Henkilö on lisännyt MYEL-toimintaansa ja vähentänyt TEL- ja VEL-työtään ja hakee osa-aikaeläkettä.

MYEL 1 000 mk/kk	MYEL 1 500 mk/kk
TEL 4 000 mk/kk	TEL 2 000 mk/kk
	VEL 2 000 mk/kk
VEL 5 000 mk/kk	

Kokoaikatyön ansiot yhteensä = 10 000 mk/kk.

Jäljelle jäävät ansiot ovat yhteensä 5 500 mk/kk.

Kokonaisansionalenema:

10 000 mk - 5 500 mk = 4 500 mk

Osa-aikaeläkkeeseen oikeuttavien lakien mukaiset ansionalenemat:

9 000 mk - 4 000 mk = 5 000 mk

TEL-osuus kokonaisansionalenemasta

2 000 mk
 ----- x 4 500 mk = 1 800 mk
 5 000 mk

VEL-osuus kokonaisansionalenemasta

3 000 mk
 ----- x 4 500 mk = 2 700 mk
 5 000 mk

Lakiosasto

12.1.1996

Yhteenveto

Ansionaleneman suhteellisella jakamisella eri eläkelakien mukaisiin osiin on merkitystä, jos henkilö on lisännyt työpanostaan jonkin lain piirissä eikä hänellä siten ole oikeutta tämän lain mukaiseen osa-aikaeläkkeeseen. Tällöin jokaisen osa-aikaeläkkeeseen oikeuttavan lain mukainen ansionalenema laskeaan kokonaisansionalenemasta.

Muissa tapauksissa kunkin lain osuus kokonaisansionalenemasta voidaan laskea suoraan kyseisen lain piirissä tapahtuneesta ansionalenemasta.

5.4

Osa-aikaeläkkeen määrä

Sekä yksityisellä että julkisella puolella osa-aikaeläke on 50 prosenttia ansionalenemasta.

5.4.1

Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä

Osa-aikaeläke saa olla enintään 75 % eläketapahtumahetkeen mennessä karttuneesta, yhteensovitusta työeläkkeestä. Huomioon otetaan kaikki TEL 8 §:n 4 momentissa mainitut eläkkeet.

Karttuneeseen eläkkeeseen lisätään ennen yhteensovitusta työeläkelisä. Sen sijaan lapsikorotusta ei lisätä.

Yksityisellä ja julkisella puolella huomioon otettavassa eläkkeen määrässä on eroja.

TEL

Yksityisen puolen osa-aikaeläkkeen enimmäismäärässä sekä yksityisen että julkisen puolen eläkkeet otetaan huomioon perusturvan mukaisina.

VEL

VEL-osa-aikaeläkkeen enimmäismäärässä Valtiokonttori ottaa ennen vuotta 1940 syntyneen henkilön VEL-eläkkeen huomioon lisäturvan mukaisena, mutta yksityisen puolen eläkkeet ja KVTEL-eläkkeen perusturvan mukaisena. Vuoden 1939 jälkeen syntyneen henkilön VEL-eläke on joko vanhan tai uuden työntekijän eläke.

KES

Kuntien eläkevakuutus ottaa ennen vuotta 1940 syntyneen henkilön eläkkeen enimmäismäärää laskiessaan KVTEL-eläkkeen huomioon lisäturvan mukaisena, mutta VEL- ja yksityisen puolen eläkkeet perusturvan mukaisina. Vuoden 1939 jälkeen syntyneillä myös KVTEL-eläke on tässä perusturvan mukainen.

Lakiosasto

12.1.1996

Eläke ulkomailla työskentelystä

Myös ulkomailla vakuutetusta työskentelystä karttunut eläke otetaan huomioon enimmäismäärää laskettaessa.

Jos tiedot ulkomailla karttuneesta eläkkeestä ovat olemassa, niitä käytetään.

Jollei tietoja ole, hakijalle lähetetään U-lomake, jolla hän ilmoittaa tiedot ulkomailla työskentelystään. Näiden kausien perusteella lasketaan Suomen lakien mukainen teoreettinen eläke ilman tulevaa aikaa ja sitä käytetään tässä eläkkeenä. Näissä tapauksissa osa-aikaeläke myönnetään väliaikaisella päätöksellä.

Samaan aikaan sopimusmaahan lähetetään selvittelypyyntö eläkkeestä.

Suhteellinen vähennys

Jos hakijalla on oikeus saada osa-aikaeläkettä useamman eri lain mukaan ja osa-aikaeläkkeen määrä ylittää enimmäismäärän, osa-aikaeläkettä vähennetään eri lakien kesken niiden mukaan ansaittujen eläkeoikeuksien suhteessa (samaan tapaan kuin yhteensovituksen suhteellisessa vähennyksessä). VEL:ssä vähennys tehdään ansaittujen ja yhteensovitettujen eläkkeiden suhteessa.

Esimerkki 28

Henkilöllä on päättynyt KVTEL-palvelussuhde ja sen jälkeen rinnakkain TEL- ja VEL-suhteet. Hän vähentää molempia ja hakee osa-aikaeläkettä molemmista.

KVTEL	TEL 4 800 mk/kk	TEL 3 800 mk/kk
	VEL 6 200 mk/kk	VEL 1 800 mk/kk

TEL-ansionalenema on 1 000 mk/kk, VEL-ansionalenema 4 400 mk/kk.

Osa-aikaeläkkeet

TEL 50 % x 1 000 mk = 500 mk/kk
 VEL 50 % x 4 400 mk = 2 200 mk/kk
 yhteensä 2 700 mk/kk

Lakiosasto

12.1.1996

Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä lasketaan osa-aikaeläkkeelle siirtymiseen mennessä karttuneiden yhteensovitetettujen eläkkeiden yhteismäärästä.

TEL-osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä:

Osa-aikaeläketapahtumahetkellä karttuneet eläkkeet	
TEL-eläke	850 mk/kk
VEL-eläke (perusturva)	2 000 mk/kk
KVTEL-eläke (perusturva)	<u>160 mk/kk</u>
Yhteensä	3 010 mk/kk

Yhteensovitus ei tässä tapauksessa vaikuta karttuneeseen eläkkeeseen.

Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä on 75 % karttuneesta yhteensovitetusta eläkkeestä:
 $75 \% \times 3\,010 \text{ mk/kk} = 2\,257,50 \text{ mk/kk}$

Ansionalenemasta laskettu osa-aikaeläkkeiden yhteismäärä (2 700 mk/kk) ylittää enimmäismäärän. Ylite on $2\,700 \text{ mk/kk} - 2\,257,50 \text{ mk/kk} = 442,50 \text{ mk/kk}$.

Ylite vähennetään TEL- ja VEL-osa-aikaeläkkeistä näiden lakien mukaisesti osa-aikaeläkkeelle siirtymiseen mennessä ansaittu-
 jen ja yhteensovitetettujen eläkkeiden suhteessa. KVTEL-eläkettä ei siis oteta huomioon.

TEL 850 mk/kk + VEL 2 000 mk/kk =
 2 850 mk/kk.

TEL:n suhteellinen osuus ylitteestä:

850 mk
 ----- x 442,50 mk = 131,97 mk
 2 850 mk

VEL-osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä

Osa-aikaeläketapahtumahetkellä karttuneet eläkkeet	
TEL-eläke	850 mk/kk
VEL-eläke (lisäturva)	2 200 mk/kk
KVTEL-eläke (perusturva)	<u>160 mk/kk</u>
Yhteensä	3 210 mk/kk

Yhteensovitus ei tässä tapauksessa vaikuta karttuneeseen eläkkeeseen.

Lakiosasto

12.1.1996

Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärä on 75 %
karttuneesta yhteensovitetusta eläkkeestä.
75 % x 3 210 mk/kk = 2 407,50 mk/kk

Osa-aikaeläkkeen enimmäismäärän ylitte
2 700 mk/kk - 2 407,50 mk/kk = 292,50
mk/kk.

TEL 850 mk/kk + VEL 2 200 mk/kk = 3 050
mk/kk.

VEL:n suhteellinen osuus ylitteestä:

2 200 mk/kk
----- x 292,50 mk/kk = 210,98 mk/kk
3 050 mk/kk

Osa-aikaeläkkeet yhteensä

TEL 500 mk - 131,97 mk/kk = 368,03 mk/kk
VEL 2 200 mk - 210,98 mk/kk = 1 989,02 mk/kk
yhteensä 2 357,05 mk/kk

Yksityisen puolen alennettu eläkeikä

Jos henkilö siirtyy osa-aikaeläkkeelle kokoaika-
työsuhteesta, jossa on alennettu eläkeikä, tästä
työsuhteesta karttunut eläke otetaan huomioon osa-
aikaeläkkeen 75 %:n enimmäismäärää laskettaessa 65
vuoden iän tasoon normeerattuna.

Esimerkki 29

Henkilön kokoaikatyösuhteessa on alennettu eläkeikä
60 vuotta. Hän siirtyy osa-aikatyöhön ja hakee osa-
aikaeläkettä 58 vuotta täytettyään. Myös osa-aika-
työsuhteessa on säilytetty 60 vuoden eläkeikä.

TEL eläkeikä 60 v	ansionalenema 5 097,03 mk/kk
eläkepalkka 9 470,43 mk/kk	osa-aikatyö eläkeikä 60 v ansio 4373,40 mk/kk

Kokoaikatyöstä karttunut TEL-peruseläke 60
vuoden eläkeikää vastaavana on 2 617,56
mk/kk.

Lakiosasto

12.1.1996

Eläke muunnettuna 65 vuoden eläkeikää vastaavaksi:

$1,43 \times 2\ 617,56 \text{ mk/kk} = 3\ 743,11 \text{ mk/kk}$.

Osa-aikaeläke:

$50 \% \times 5\ 097,03 \text{ mk/kk} = 2\ 548,52 \text{ mk/kk}$.

Enimmäismäärä:

$75 \% \times 3\ 743,11 \text{ mk/kk} = 2\ 807,33 \text{ mk/kk}$.

Enimmäismäärä ei ylity, joten osa-aikaeläkkeenä myönnetään 2 548,52 mk/kk.

5.5

Eläkkeelläoloajalta karttuva uusi eläke

Osa-aikaeläkkeen aikaisesta osa-aikatyöstä karttuu eläkettä kuten muustakin työstä. Sen lisäksi eläkettä karttuu myös osa-aikaeläkkeelläolon ajalta. Osa-aikaeläkkeen ajalta karttunut eläkkeenosa lisätään myöhemmin myönnettävään eläkkeeseen.

Yksityinen puoli

Yksityisellä puolella osa-aikaeläkkeellä oloajalta karttuu eläkettä 1,5 % vuotta kohden myös siltä osin kuin eläke jatkuu 60 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen. TEL:ssä eläkettä karttuu näin vanhuuseläkeiän täyttämispäivään saakka. LEL-tekniikassa ansiot otetaan kuitenkin huomioon eläkeiän täyttämiskuukauden loppuun.

Eläkkeelläoloajalta eläke karttuu 65 vuoden eläkeiän mukaan, vaikka osa-aikatyösuhteen eläkeikä olisikin alennettu.

Laskettaessa eläkettä eläkkeelläolon ajalta eläkepalkkana pidetään sitä ansionalenemaa, jonka perusteella osa-aikaeläke **ensi kerran** määrättiin.

Vaikka osa-aikaeläke myöhemmin laskettaisiin uudelleen eläkkeensaajan ansiotuloissa tapahtuneen muutoksen vuoksi, eläkeajalta karttuvan eläkkeen eläkepalkkaa ei muuteta uuden ansionaleneman mukaiseksi.

Jos henkilön osa-aikaeläke lakkaa ennen eläkeikää, lakkaa myös eläkkeen karttuminen.

Yksityisellä puolella osa-aikaeläkejaksoon ei voi liittyä tulevaa aikaa vaikka osa-aikaeläkkeen jatkoksi myönnettäisiin täysitehoinen eläke.

Lakiosasto

12.1.1996

Esimerkki 30

Henkilö on syntynyt 20.5.1936. Osa-aikatyöhön siirtymässään ja osa-aikaeläkettä hakiessaan hän on jo täyttänyt 59 vuotta.

osa-aikatyö alkaa 1.7.1995	60 v:n täyttämisen vuosi alkaa 1.1.1996	65-vuotias 20.5.2001
----------------------------------	---	-------------------------

kokoaika- työ A 1,5 %	osa-aikaeläke C 1,5 %	
	osa-aikatyö B 1,5 %	2,5 %

Eläkettä karttuu seuraavasti:

- kokoaikatyöstä A
- 1,5 % vuodessa,
- osa-aikatyöstä B
- 1,5 % ajalta ennen työntekijän 60 vuoden iän täyttämistä ja
2,5 % 60 vuoden iän täyttämisen alusta eläkeikään ja
- osa-aikaeläkkeellä olosta C
- 1,5 % ansionalenemasta eläkkeen jatkamisen ajalta, kuitenkin enintään eläkeiän täyttämiseen saakka.

VEL, KES

Julkisella puolella osa-aikaeläkkeellä olosta karttuu eläkettä saman karttumisprosentin mukaan kuin työssäolosta karttuisi (2,2 %, 2,0 %, 2,5 % tai 1,5 %). Ns. korotettu karttuma (2,0 tai 2,5 %) koskee myös osa-aikaeläkkeellä olosta karttuvaa eläkettä (toisin kuin TEL:ssä). Eläkettä voi karttua myös eläkeiän täyttämisen jälkeen (toisin kuin TEL:ssä).

Eläkepalkkana pidetään kulloistakin ansionalenemaa. Jos osa-aikaeläke lasketaan uudelleen osa-aikatyön työansioissa tapahtuneiden muutosten takia, eläkeajalta karttuvan eläkkeen eläkepalkka muuttuu siis vastaavasti (toisin kuin TEL:ssä).

Jos osa-aikaeläkettä saaneelle henkilölle myönnetään täysitehoinen työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke tai osa-aikaeläkkeen jatkoksi täysitehoinen perhe-eläke, tuleva aika liitetään myös osa-aikaeläkkeellä olosta laskettavaan eläkkeeseen (toisin kuin TEL:ssä).

Lakiosasto

12.1.1996

5.6

Rekisteröidyt lisäedut

Rekisteröityä lisäeläkettä ei makseta osa-aikaeläkkeen yhteydessä eikä sitä myöskään oteta huomioon osa-aikaeläkkeen enimmäismäärää laskettaessa.

Osa-aikaeläkkeelle siirtymiseen mennessä karttuneesta rekisteröidystä lisäeläketurvasta syntyy vapaa-kirja.

Kun henkilölle on myönnetty TEL-, YEL- tai MYEL-osa-aikaeläke ja hän eläkkeellä ollessaan jatkaa tätä toimintaa, hänen katsotaan olevan uudessa työsuhteessa tai aloittaneen uuden yrittäjätoiminnan. Kokoaikatyössä ollut alennettu eläkeikä säilyy myös osa-aikaeläkkeen aikaisessa työsuhteessa, jollei toisin sovita. Tähän uuteen toimintaan työnantaja tai yrittäjä voi erikseen vakuuttaa määrällistä lisäeläkettä.

5.7

Eläkkeen määrän uudelleen laskeminen

Osa-aikaeläke lasketaan uudelleen, jos osa-aikatyön ansioissa on tapahtunut yleisestä palkkakehityksestä merkittävästi poikkeava muutos.

Kun eläkelaitos saa tiedon osa-aikatyön ansiotulojen muutoksesta, se tutkii ensin, täyttävätkö ansiot edelleen eläkkeen saamisen edellytykset. Jos näin on, riittää, että tarkastellaan vain ansioiden muutosta.

Osa-aikatyön ansioiden tulee koko eläkkeelläoloajan pysyä ansioille asetuissa rajoissa (yksityisellä puolella 35-70 % ja julkisella puolella 40-60 % vaikiintuneesta ansiotulosta). Verrattaessa muuttuneita ansioita näihin rajoihin rajat tarkistetaan ensin tarkasteluhetken tasolle työikäisen TEL-indeksillä.

Kun tutkitaan ansiomuutoksen vaikutusta eläkkeen määrään, muuttuneita ansioita verrataan eläkkeen alkaessa tai myöhemmän muutosajankohdan yhteydessä käytettyyn osa-aikatyön palkkaan. Tämä palkka on ennen vertailua tarkistettava työikäisen TEL-indeksillä tarkasteluhetken tasoon. Jos ansiot ovat muuttuneet yli 10 %, osa-aikaeläkkeen määrä lasketaan uudelleen. Jos muutos on enintään 10 %, eläkettä ei lasketa uudelleen. Näin eivät aivan pienet palkanmuutokset aiheuta muutosta eläkkeen määrään.

Osa-aikaeläke lasketaan uudelleen ansion muuttumiskuukautta seuraavan kuukauden tasossa ja muutettu

Lakiosasto

12.1.1996

eläke alkaa saman kuukauden alusta. Jos ansiot ovat muuttuneet kuukauden 1. päivänä, eläke maksetaan kuitenkin muutettuna jo sen kuukauden alusta.

Enimmäismäärän **yhteensovitus** tarkistetaan **vain** siinä tapauksessa, että henkilölle myönnetään uusi tapaturma-, liikenne- tai sotilasvammakorvaus taikka korvauksen määrä muuttuu.

Osa-aikaeläkkeen perusteena oleva uusi ansionalenema lasketaan kohdan 6.1. mukaisesti käyttäen alkuperäistä vakiintunutta ansiotuloa tarkistettuna työikäisen TEL-indeksillä.

Uudelleen laskettu eläke saa olla korkeintaan entisen osa-aikaeläkkeen TEL-indeksillä tarkistetun enimmäismäärän suuruinen.

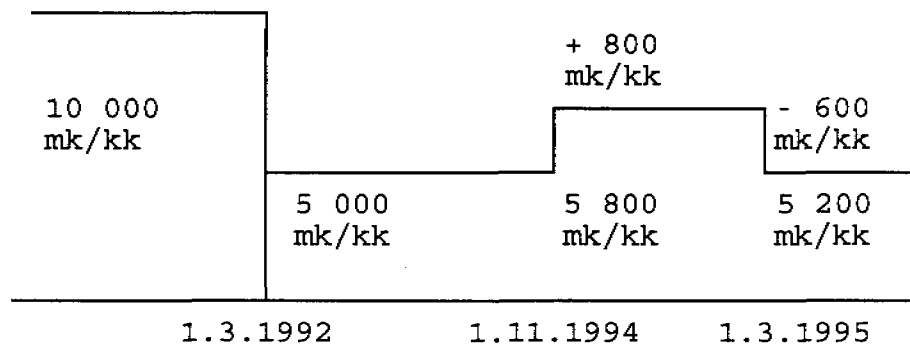
Esimerkki 31

Henkilö on jäänyt osa-aikaeläkkeelle 1.3.1992. Vakiintunut ansiotulo oli silloin 10 000 mk/kk ja osa-aikatyön ansio 5 000 mk/kk.

Muutokset osa-aikatyön palkassa

- ansio kohoaa 800 mk/kk 1.11.1994 alkaen
- ansio alenee 5 200 markkaan kuukaudessa 1.3.1995 alkaen

Osa-aikatyövaatimus täyttyy edelleen.

Ansiomuutosten tutkiminen:

Osa-aikaeläkkeen saamisedellytykset täyttyvät 1.11.1994 ja 1.3.1995.

1.11.1994 1.3.1992 voimassa ollut osa-aikatyön palkka 5 000 mk/kk tarkistetaan TEL-indeksillä tarkasteluhetken tasoon = 5 017,84 mk/kk ind. 1688).

Lakiosasto

12.1.1996

Osa-aikatyön ansio 5 800 mk/kk on yli 10 % korkeampi kuin eläkkeen alkamishetken indeksillä tarkistettu ansio.

Eläke lasketaan uudelleen.

1.3.1995 Edellisen muutosajankohdan aikainen osa-aikatyön ansio 5 800 mk/kk tarkistetaan uuden muutosajankohdan tasoon. Ansio on silloin 5 882,46 mk/kk (ind.1712).

Osa-aikatyön ansio on yli 10 % pienempi kuin edellinen osa-aikatyön ansio indeksillä tarkistettuna.

Eläke lasketaan uudelleen.

6

OSA-AIKAELÄKKEEN ALKAMINEN

6.1

Maksun alkaminen

Osa-aikaeläkettä aletaan maksaa osa-aikaeläkkeen saamisen kaikkien ehtojen täyttymistä eli eläketa-
pahtumahetkeä seuraavan kuukauden alusta lukien.

Takautuva maksaminen

Takautuvasti osa-aikaeläkettä voidaan maksaa enintään kuudelta kuukaudelta eläkkeen hakemista seuraavan kuukauden alusta lukien.

Koska sairauspäiväraha ei vaikuta osa-aikaeläkkeen maksamiseen, takautuva osa-aikaeläke maksetaan tällöin eläkkeensaajalle.

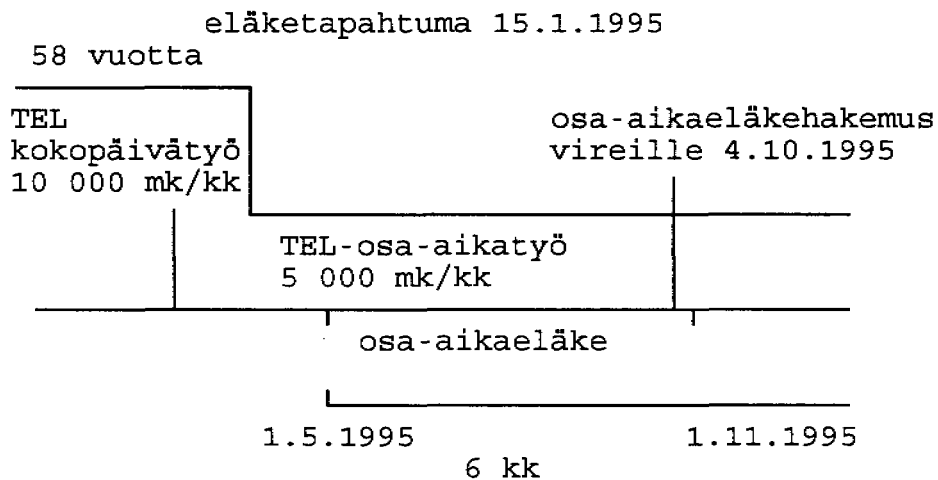
Jos henkilö on saanut työttömyyspäivärahaa samalta ajalta, jolta osa-aikaeläkettä tulee maksettavaksi, päivärahan maksaja perii aiheettomasti maksamansa päivärahan eläkkeestä vastaavalla tavalla kuin muiden eläkelajien yhteydessä.

Esimerkki 32

Henkilö on siirtynyt kokoaikatyöstä osa-aikatyöhön yli 58-vuotiaana 15.1.1995. Hän hakee osa-aikaeläkettä oltuaan jo lähes kymmenen kuukautta osa-aikatyössä.

Lakiosasto

12.1.1996

Eläkkeen saamisedot ovat täyttyneet eläketapahtumahetkellä 15.1.1995. Eläkettä voidaan maksaa takautuvasti kuudelta kuukaudelta eläkkeen hakemista seuraavan kuukauden alusta eli 1.5.1995 lukien.

6.2

Eläkepäätös eläkkeen alkaessa

Osa-aikaeläkepäätöksessä tai sen liitteissä tulee tavanomaisten tietojen lisäksi kertoa, että eläkkeensaajan on viipymättä ilmoitettava eläkelaitokselle olennaisista muutoksista osa-aikatyössä. Eläkkeensaajan tulee ilmoittaa eläkelaitokselle ainakin seuraavista asioista:

- muutokset työaikajärjestelyissä, jos keskimääräinen viikkotyöaika muuttuu
- muut kuin työehtosopimusten mukaiset yleiskorotukset
- työsuhteen tai yrittäjätoiminnan päättyminen
- uuden työsuhteen tai yrittäjätoiminnan alkaminen
- muut muutokset yrittäjätoiminnassa
- muun työeläkkeen alkaminen.

Eläkepäätöksen yhteydessä tulee kertoa myös seuraukset ilmoittamisen laiminlyönnistä eli se, että eläke voidaan lakkauttaa ja aiheettomasti maksettu eläke peritään takaisin. Eläkkeen lakkauttamisesta kerrotaan kohdassa 9.

Jos osa-aikaeläke on lakkautettu ja henkilö uudelleen täyttää eläkkeen saamisen edellytykset, hänellä

Lakiosasto

12.1.1996

on oikeus saada osa-aikaeläke. Eläkkeen uudelleen myöntämisestä kerrotaan kohdassa 10.

7

OSA-AIKAELÄKE MUUKSI ELÄKKEEKSI

Kun osa-aikaeläke muuttuu muuksi eläkkeeksi, kyseessä on uusi eläketapahtuma.

7.1

Osa-aikaeläke vanhuuseläkkeeksi

Vanhuuseläkeiässä tapahtuvat osa-aikaeläkkeen muutokset riippuvat siitä, lopettaako eläkkeensaaja työsuhteensa ja hakeeko hän vanhuuseläkettä vai jatkaako hän edelleen työskentelyä. Osa-aikaeläkettä saavan yrittäjän vanhuuseläkkeen määrä riippuu vain siitä, hakeeko hän vanhuuseläkettä vai ei.

Osa-aikaeläke voidaan muuttaa varhennetuksi vanhuuseläkkeeksi, jos eläkkeensaaja lopettaa työsuhteensa tai yrittäjä ei enää YEL/MYEL-toiminnan jatkumisesta huolimatta täytä osa-aikaeläkkeen saamisedellytyksiä.

7.1.1

Osa-aikatyö päättyy vanhuuseläkeiässä

TEL

Kun henkilö lopettaa osa-aikatyön täytettyään eläkeiän, hänen tulee hakea vanhuuseläkettä. Vanhuuseläke myönnetään normaalien säännösten mukaan eläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta.

Eläke lasketaan tällöin kolmesta eri osasta: kokoaikatyöstä, osa-aikaeläkkeen aikaisesta työstä ja osa-aikaeläkkeellä olostä. Tästä on kerrottu kohdassa 5.5.

Osa-aikaeläkkeellä olevan henkilön vanhuuseläkehakemuksen ratkaisee se eläkelaitos, jossa eläkkeenhakijan osa-aikatyö on vakuutettu. Vanhuuseläkkeen myöntävä eläkelaitos voi siten olla eri laitos kuin osa-aikaeläkettä maksava laitos.

Jos henkilö saa osa-aikaeläkettä sekä julkiselta että yksityiseltä puolelta, on yksityisen puolen osa-aikaeläke lakkautettava, jos henkilö hakee julkisen puolen osa-aikaeläkkeen muuttamista vanhuuseläkkeeksi yksityisen puolen eläkeikää alhaisemmassa iässä.

VEL, KES

Jos julkisen puolen osa-aikaeläkkeellä olevan henkilön osa-aikatyö päättyy eläkeiässä tai myöhemmin, osa-aikaeläke lakkaa ja tilalle myönnetään hakemuk-

Lakiosasto

12.1.1996

sesta vanhuuseläke. Myös julkisella puolella eläke lasketaan tällöin kolmesta osasta (kokoaikatyöstä, osa-aikaeläkkeen aikaisesta työstä ja osa-aikaeläkkeellä olosta).

Jollei henkilön osa-aikatyö pääty, eläke jatkuu vanhuuseläkeiän täyttämistä huolimatta edelleen osa-aikaeläkkeenä.

Silloin, kun julkisen puolen osa-aikaeläkettä saavan henkilön osa-aikatyö on yksityisen puolen työtä, eläke muutetaan hakemuksesta vanhuuseläkkeeksi julkisen puolen eläkeiässä (ei siis yksityisen puolen eläkeiässä). Edellytyksenä on kuitenkin, että yksityisen puolen osa-aikatyö tai yrittäjätoiminta päättyy.

Henkilö saa tällöin vanhuuseläkkeenä julkiselta puolelta kokoaikatyöstä karttuneen ja osa-aikaeläkkeellä olosta karttuneen eläkkeen.

Yksityisen puolen osa-aikatyöstä karttuneen eläkkeen eläkkeensaaja saa yksityisen puolen eläkelakien mukaisessa eläkeiässä (yleensä 65-vuotiaana) tai varhennettuna taikka lykättynä vanhuuseläkkeenä.

Kun julkisen puolen osa-aikaeläkkeen rinnalla on VEL- tai KVTEL-palvelussuhde ja yksityinen työsuhde tai yrittäjätoimintaa, julkisen puolen vanhuuseläkkeen saa hakemuksesta, jos henkilö lopettaa julkisen puolen osa-aikatyön. Sama koskee myös tilanteita, joissa henkilö on osa-aikaeläkkeellä sekä julkiselta että yksityiseltä puolelta. Silloin kuitenkin julkisen puolen vanhuuseläke lakkauttaa yksityisen puolen osa-aikaeläkkeen.

Esimerkki 33

Henkilöllä on rinnakkain jatkuneet TEL- ja VEL-suhteet. Hän on jäänyt VEL-osa-aikaeläkkeelle 58-vuotiaana päättäen VEL:n alaisen palveluksensa. TEL-työsuhde jatkuu entisellään.

Seuraavassa on esitelty eri vaihtoehdot vanhuuseläkkeelle jäämisestä eri vanhuuseläkei'issä. Esimerkkihenkilön eläkeikä on 63 vuotta.

	58	60	63	65
TEL	TEL	TEL	TEL	
VEL				

Lakiosasto

12.1.1996

58 - 62 vuoden
iässä

VEL-palveluksesta ja VEL-osa-aikaeläkkeellä olosta karttuneet vanhuuseläkkeet voi ottaa varhennettuina, jos osa-aikatyö päättyy.

TEL-työsuhteesta karttuneen vanhuuseläkkeen voi ottaa varhennettuna 60 vuoden iästä, jos TEL-työsuhte päättyy.

63 - 64 vuoden
iässä

VEL-palveluksesta ja VEL-osa-aikaeläkkeellä olosta karttuneet vanhuuseläkkeet saa vanhuuseläkkeenä eläkeiän täyttämisen jälkeen, jos osa-aikatyö päättyy.

TEL-työsuhteesta karttuneen eläkkeen voi ottaa varhennettuna samasta ajankohdasta kuin VEL-vanhuuseläkkeen.

Jollei osa-aikatyö pääty, eläke jatkuu edelleen VEL-osa-aikaeläkkeenä eläkeiän täyttämisen jälkeenkin.

65 vuoden
iässä -

VEL-palveluksesta ja VEL-osa-aikaeläkkeellä olosta karttuneet vanhuuseläkkeet myönnetään, jos TEL-työsuhte päättyy. VEL-vanhuuseläkkeeseen ei sisälly lykkäyskorotusta.

TEL-vanhuuseläke myönnetään, kun osa-aikatyö päättyy. Jos TEL-työsuhte päättyy 65 vuoden iän täyttämisen jälkeen, vanhuuseläkkeeseen lasketaan lykkäyskorotus.

Esimerkki 34

Henkilöllä on TEL-osa-aikaeläke ja TEL-osa-aikatyösuhte sekä VEL-osa-aikaeläke ja VEL-osa-aikapalvelussuhde. Hän lopettaa 63 vuoden iässä VEL-osa-aikatyön ja jatkaa TEL-osa-aikatyötä 65 vuoden ikään.

	58	63	65
TEL 4 000 mk/kk		TEL 2 000 mk/kk	TEL
VEL 6 000 mk/kk	VEL 2 000 mk/kk		

Eläke määräytyy seuraavasti:

63 vuoden iässä

VEL-osa-aikatyö lakkaa. Jäljelle jäävässä TEL-työsuhteessa ansiot ovat edelleen 2 000 mk/kk.

Lakiosasto

12.1.1996

VEL-osa-aikaeläke lakkaa, koska jäljelle jäävän osa-aikatyön ansio on vähemmän kuin 40 prosenttia kokoaikatoiden eläkepalkkojen yhteismäärästä. Tilalle myönnetään hakemuksesta vanhuuseläke.

Kun VEL-vanhuuseläke myönnetään, on TEL-osa-aikaeläke lakkautettava, koska VEL-vanhuuseläke estää TEL-osa-aikaeläkkeen jatkumisen. Vaikka henkilö ei työskentelyn lopetettuaan hakisikaan VEL-vanhuuseläkettä, olisi TEL-osa-aikaeläke kuitenkin lakkautettava, koska osa-aikatyön ansio on vähemmän kuin 35 prosenttia kokoaikatoiden eläkepalkkojen yhteismäärästä. Jos myös TEL-työsuhte päättyisi, syntyisi oikeus varhennettuun TEL-vanhuuseläkkeeseen.

65 vuoden
iässä -

Kun osa-aikatyö päättyy, myönnetään TEL-vanhuuseläke. Jos henkilö lykkää vanhuuseläkkeelle siirtymistä 65 vuoden iän täyttämisen jälkeen, vanhuuseläkkeeseen lasketaan lykkäyskorotus.

7.1.2

Osa-aikatyö jatkuu yli vanhuuseläkeiän

TEL

Jos henkilön TEL-osa-aikatyö jatkuu yli eläkeiän, eläkkeen nimi muutetaan vanhuuseläkkeeksi eläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta. Eläkkeen määrä säilyy kuitenkin ennallaan. Tämä vanhuuseläke lakkauttaa julkisen puolen osa-aikaeläkkeen. Eläke lasketaan uudelleen vanhuuseläkkeenä vasta, kun TEL-osa-aikatyö päättyy. Samoin menetellään, jollei osa-aikatyötä jatkava LEL-työntekijä tai yrittäjä hae vanhuuseläkettä 65 vuotta täytettyään.

Osa-aikaeläkkeestä vanhuuseläkkeeksi muuttanut eläke jaetaan eri lakien mukaisiin osiin eläkeikään mennessä karttuneiden eläkkeiden suhteessa. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon jatkuvasta TEL-työsuhteesta karttunutta eläkettä.

Kun osa-aikatyön lopettanut TEL-työntekijä, LEL-työntekijä tai yrittäjä hakee vanhuuseläkettä, lasketaan henkilölle eläkeikään mennessä karttunut, yhteensovitettu vanhuuseläke. Tästä eläkkeestä vähennetään jo maksussa oleva vanhuuseläke. Erotukseen lasketaan lykkäyskorotus ja näin laskettu eläke korotetaan TEL-indeksillä vastaamaan lopullisen vanhuuseläkkeen alkamisen tasoa. Käytettävän indeksin laji riippuu eläkeiästä. Vanhuuseläkkeen lykätty osalisatään maksussa olevaan eläkkeeseen.

Jos LEL-, YEL-, MYEL- tai TaEL-osa-aikatyössä oleva henkilö hakee vanhuuseläkettä, eläke muutetaan vanhuuseläkkeeksi, vaikka osa-aikatyö ei päätykään.

Lakiosasto

12.1.1996

Esimerkki 35

Henkilöllä on ollut rinnakkain VEL-, YEL-, ja TEL-toiminnat. YEL- ja TEL-toiminnat jatkuvat. TEL-työ-suhde päättyy 65 vuoden iässä. YEL-toiminta jatkuu 67 vuoden ikään saakka.

	58	65	67
YEL 4 000 mk/kk	YEL 4 000 mk/kk	YEL 4 000 mk/kk	YEL 4 000 mk/kk
TEL 6 000 mk/kk	TEL 4 000 mk/kk		
VEL 6 000 mk/kk			

Eläke määräytyy seuraavasti:

58 vuoden iässä Henkilöllä on oikeus TEL- ja VEL-osa-aikaeläkkeeseen, koska jäljelle jäävä ansio 8 000 markkaa kuu-kaudessa on 50 prosenttia kokoaikaisen toiminnan ansioista. YEL-toiminnasta ei ole osa-aikaelä-keoikeutta, koska se jatkuu entisen laajuisena.

63 vuoden iässä Henkilöllä ei ole oikeutta VEL-vanhuuseläkkeeseen, koska osa-aikatyö jatkuu.

65 vuoden iässä Henkilöllä on oikeus TEL-vanhuuseläkkeeseen, koska TEL-työsuhte lakkaa.

Myös VEL-osa-aikaeläke lakkaa, koska YEL-toiminta (4 000 mk/kk eli 25 %) ei yksinään täytä jäljelle jäävän ansion vaatimusta. Tilalle voidaan myöntää hakemuksesta VEL-vanhuuseläke.

Henkilö voi halutessaan ottaa vanhuuseläkkeen myös YEL-toiminnasta riippumatta siitä, että YEL-toiminta jatkuu.

67 vuoden iässä Jos henkilö lykkää YEL-vanhuuseläkkeen ottamisen 65 vuoden iän täyttämisen jälkeen, vanhuuseläkkeeseen lasketaan lykkäyskorotus.

7.2

Osa-aikaeläke varsinaiseksi työkyvyttömyyseläkkeeksi

Osa-aikaeläkkeen saajan tullessa työkyvyttömäksi eläke muutetaan hakemuksesta toistaiseksi myönnettyksi työkyvyttömyyseläkkeeksi tai kuntoutustueksi.

Lakiosasto

12.1.1996

Sairauspäiväraha Osa-aikaeläkkeen saaminen ei estä sairausvakuutuslain (SVL) mukaisen päivärahan saamista. Jos osa-aikaeläkkeen saajalle myönnetään SVL-päiväraha, päiväraha maksetaan hänelle osa-aikaeläkkeen lisäksi, koska osa-aikaeläkettä ei vähennetä päivärahasta.

Vuoden 1996 alusta voimaan tulleen SVL:n muutoksen mukaan osa-aikaeläkettä saavan henkilön SVL-päiväraha lasketaan osa-aikatyön ansioiden perusteella.

Eläkkeen alkaminen

Jos osa-aikaeläkkeen saaja hakee SVL-päivärahaa, päivärahan ensisijaisuusaika vahvistetaan normaalisti ja työkyvyttömyyseläke alkaa ensisijaisuusajan päätyttyä.

Jollei osa-aikaeläkkeen saaja hae päivärahaa, työkyvyttömyyseläke alkaa takautuvasti työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta. Samalta ajalta maksettu osa-aikaeläke katsotaan työkyvyttömyyseläkkeen osasuorituksiksi.

VEL-tökyvyttömyyseläke alkaa vasta, kun oikeus työnantajan maksamaan sairausajan palkkaan päättyy. KES:n mukaan työkyvyttömyyseläke alkaa (jollei sairauspäivärahaa ole haettu) työkyvyttömyyden alkamista seuraavan kuukauden alusta, mutta työkyvyttömyyseläkkeenä maksetaan työkyvyttömyyseläkkeen ja työnantajan maksaman sairausajan palkan erotus.

Tulevan ajan liittyminen osa-aikaeläkejaksoon

Julkisella puolella myös osa-aikaeläkejaksoon voi liittyä tuleva aika. Yksityisen puolen eläkkeissä tuleva aika liittyy vain työskentelyjaksoon.

7.3

Osa-aikaeläke yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi

Osa-aikaeläkkeellä olevalle henkilölle voidaan myöntää yksilöllinen varhaiseläke, jos sen saamisedot täyttyvät.

7.4

Osa-aikaeläkkeen jälkeen työttömyyseläke

7.4.1

Työttömyyspäiväraha-oikeus osa-aikatyön jatkuessa

Osa-aikaeläke ei estä työttömyyspäivärahan saamista osa-aikaeläkkeen ohella, jos osa-aikaeläkkeellä oleva henkilö samalla hakee kokopäivätyötä. Osa-aikaeläkkeen määrä kuitenkin vähennetään päivärahan (se-

Lakiosasto

12.1.1996

kä peruspäivärahan että ansioon suhteutetun päivärahan) määrästä.

Koska osa-aikaeläkkeen saajan tulee olla kokoaika-työtä hakeva ja koska osa-aikaeläkkeen ja osa-aikatyön ansiot otetaan huomioon työttömyyspäivärahan määrässä, osa-aikaeläkkeellä oleva ei yleensä saa päivärahaa.

7.4.2

Työttömyyspäiväraha-oikeus osa-aikatyön päättyessä

Jos osa-aikatyö päättyy, henkilöllä on oikeus työttömyyspäivärahaan ja päiväraha-oikeuden päätyttyä mahdollisuus 60 vuotta täytettyään saada työttömyyseläke. Osa-aikaeläkettä saaneen henkilön päivärahas-ta vähennetään päivärahan alkaessa vielä maksussa oleva osa-aikaeläke. Osa-aikaeläkkeen lakattua päiväraha maksetaan täysimääräisenä.

Jos henkilö on välittömästi ennen ansioon suhteutetun päivärahan alkamista ollut osa-aikaeläkkeellä, hänen oikeutensa ansiopäivärahaan määräytyy osa-aikaeläkkeen alkamishetkellä vallinneen tilanteen mukaisesti. Näin ollen työssäoloehto ja päivärahan suuruus määräytyvät pääsääntöisesti kokoaikaisen työssäolon perusteella.

7.5

Perhe-eläke osa-aikaeläkkeen jälkeen

Jos edunjättäjä sai osa-aikaeläkettä, perhe-eläkkeen perusteena on se eläke, jonka edunjättäjä olisi saanut, jos hän olisi kuolinpäivänään tullut oikeuteksi täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen.

Jos edunjättäjä on jatkanut osa-aikatyössään yli 65 vuoden iän, perhe-eläke lasketaan kuolinhetkellä lasketun yhteensovittamattoman vanhuuseläkkeen perusteella. Tässä eläkkeessä on mukana lykkäyskorotus.

8

OSA-AIKAISEN ANSIOTYÖN SEURANTA

8.1

Eläkkeensaajan velvollisuudet

Eläkkeensaaja on oma-aloitteisesti velvollinen ilmoittamaan eläkelaitokselle sellaisista muutoksista, jotka vaikuttavat hänen oikeuteensa saada eläkettä tai eläkkeen määrään. Ilmoitusvelvollisuudesta kerrotaan eläkkeensaajalle eläkepäätöksen yhteydessä (katso kohta 6.2).

Lakiosasto

12.1.1996

8.2

Työnantajan tietojenantovelvollisuus

Työnantaja on velvollinen antamaan eläkelaitokselle sen pyynnöstä eläkkeen maksamiseen tarvittavia tietoja. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että eläkelaitos voi tiedustella osa-aikaeläkkeen aikaisen työsuhteen tietoja myös työnantajalta.

8.3

Eläkelaitoksen valvontatoimet

Yksityisellä puolella eläkelaitos valvoo eläkkeensaajalle vuoden välein lähetettävien tiedustelujen avulla, että eläkkeen saamisen edellytykset ovat edelleen olemassa. Julkisella puolella valvonta perustuu ensisijaisesti työnantajalta saatuihin ilmoituksiin. Eläkelaitos voi joutua valvomaan eläkkeensaajan työskentelyä myös ulkomailla (katso kohta 2.7.).

Kun osa-aikaeläkettä maksetaan kahdesta tai useammasta eläkelaitoksesta, valvonnasta huolehtii se eläkelaitos, jonka maksaman osa-aikaeläkkeen määrä on suurin. Tämä laitos lähettää tiedustelulomakkeen eläkkeensaajalle ja toimittaa vastauksen muihin osa-aikaeläkettä maksaviin eläkelaitoksiin.

Valvonta vuoden välein

Eläkkeensaaja saa ensimmäisen esitäytetyn tiedustelulomakkeen vuoden kuluttua eläkepäätöksen antamisesta. Sen jälkeen eläkelaitos lähettää tiedustelun aina vuoden välein, jollei eläkkeensaaja välillä ole ilmoittanut työssä tapahtuneista muutoksista.

Eläkelaitos pyytää eläkkeensaajaa palauttamaan lomakkeen kahden viikon kuluessa. Vastauksen saatuaan laitos tarkistaa oikeuden eläkkeen jatkumiseen ja eläkkeen määrän.

Yksityisellä puolella osa-aikatyön valvonta päättyy henkilön eläkeiässä. Jollei henkilön osa-aikatyö pääty, julkisen puolen osa-aika-aikaeläke jatkuu vanhuuseläkeiän täyttämistä huolimatta edelleen osa-aikaeläkkeenä ja ansiotyön valvonta jatkuu siihen saakka, kunnes henkilö hakee vanhuuseläkettä.

Tarkistaminen

Eläkkeen määrä tarkistetaan, jos palkan määrä on muuttunut ja muutos poikkeaa merkittävästi yleisestä palkkakehityksestä.

Lakiosasto

12.1.1996

Tarkistetusta eläkkeestä annetaan eläkepäätös laskelmiseen. Eläkkeen uudelleen laskemisesta on kerrottu kohdassa 5.7.

Jos eläkkeen määrä pienenee tai eläke lakkautetaan takautuvasti, takaisinperintä tapahtuu TEL 17 b §:n mukaisesti.

Eläkkeen keskeyttäminen

Jollei eläkkeensaaja palauta lomaketta ajoissa, valvonnan hoitanut eläkelaitos keskeyttää eläkkeen maksamisen ensimmäisestä mahdollisesta ajankohdasta. Samalla se ilmoittaa tästä välittömästi muille osaaikaeläkettä maksaville laitoksille, jotta myös ne tietävät keskeyttää eläkkeen maksamisen.

Jokainen eläkettä maksava laitos antaa keskeyttämisestä päätöksen, johon liitetään muutoksenhakuohje.

Valvonnan hoitanut eläkelaitos ilmoittaa samoin muille eläkelaitoksille, jos eläke tulee lakkautettavaksi.

9

OSA-AIKAELÄKKEEN LAKKAUTTAMINEN

Osa-aikaeläke lakkautetaan, jolleivät eläkkeen saamisen edellytykset enää täyty. Osa-aikaeläke voidaan lakkauttaa myös takautuvasti sen kuukauden loppuun, jona työskentely on päättynyt.

Lakkauttamisen syitä ovat:

- Eläkkeensaaja alkaa saada TEL 8 §:n 4 momentin mukaista tai muuta vastaavaa eläkettä.
- Eläkkeensaaja on yhdenjaksoisesti poissa osa-aikatyöstä yli kuusi viikkoa.

Yli kuuden viikon yhdenjaksoisen osa-aikatyöstä poissaolon perusteella osa-aikaeläke lakkautetaan työn lopettamiskuukauden loppuun. Näin menetellään, jos henkilön työsuhde tai yrittäjätoiminta on päättynyt, vaikka hän ilmoittaakin olevansa työtön työnhakija.

Lomautustilanteissa eläkelaitos jatkaa osaaikaeläkkeen maksamista kuuden viikon ajan, jos henkilö on työttömänä työnhakijana.

Lakiosasto

12.1.1996

- Yksityisen puolen osa-aikaeläkkeensaajan keskimääräinen työaika viikossa on alle 16 tuntia tai yli 28 tuntia.
- Osa-aikaeläkkeen rinnalla olevan osa-aikatyön ansiot eivät enää täytä eläkkeen saamisen ehtoja.

Kun osa-aikaeläke lakkautetaan, eläkelaitos antaa lakkautuspäätöksen, josta tulee käydä ilmi,

- mihin päivään eläke lakkautetaan
- mitkä syyt ovat johtaneet lakkauttamiseen.

10

OSA-AIKAELÄKKEEN UUELLEEN MYÖNTÄMINEN

Jos henkilö osa-aikaeläkkeen lakkauttamisen jälkeen uudelleen täyttää eläkkeen saamisen edellytykset, eläke myönnetään uudelleen.

Edellytykset täyttyvät uudelleen kuuden kuukauden sisällä

Jos saamisen edellytykset täyttyvät uudelleen kuuden kuukauden sisällä osa-aikaeläkkeen päättymisestä, osa-aikaeläke myönnetään entisiin perusteisiin.

Osa-aikaeläkkeen määrä lasketaan tarvittaessa uudelleen kohdan 5.7 mukaisesti, jos ansiotuloissa on tapahtunut merkittävä muutos.

Edellytykset täyttyvät yli kuuden kuukauden kuluttua

Jos osa-aikaeläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät uudelleen yli kuuden kuukauden kuluttua osa-aikaeläkkeen päättymisestä, eläke lasketaan uusien perusteiden mukaan. Tällöin vakiintunut ansiotulo ja eläkkeen enimmäismäärä määrätään uuden eläketapahtumahetken perusteella.

11

VASTUUNJAKO

Osa-aikaeläke on TEL 12 §:n mukaan yhteisesti kustannettavaa eläkettä. Tarkemmat ohjeet osa-aikaeläkkeen kustantamisesta ja osa-aikaeläkkeen jatkona myönnettävän eläkkeen rahastoidun osan laskemisesta ovat vastuunjakoperusteissa (yleiskirje B 9/93) ja vastuunjakoperusteiden soveltamisohteissa (yleiskirje B 2/95).

Lakiosasto

12.1.1996

12

ENNEN 1.1.1994 VOIMASSA OLLEET SÄÄNNÖKSET

12.1

Säännösten sisältö

- Alaikäraja** Yksityisellä puolella osa-aikaeläkkeen saamisen alaikäraja oli aluksi 60 vuotta.
- Eläkkeen määrä** Eläkkeen määrä oli henkilön eläkkeelle siirtymisestä riippuen 44-64 prosenttia ansionalenemasta.

Jos henkilö jäi osa-aikaeläkkelle heti 60 vuotta täytettyään, eläke oli 44 prosenttia ansionalenemasta. Jos osa-aikaeläke alkoi myöhemmin, osa-aikaeläkeprosenttia korotettiin 1/3 prosenttiyksiköllä jokaiselta kuukaudelta, jolta henkilön ikä ylitti 60 vuotta. Prosentti saatiin laskemalla henkilön ikä osa-aikaeläkkeen eläketapahtumahetkellä ja vähentämällä siitä 60 vuotta. Huomioon otettiin täydet kuukaudet. Tämä kuukausien lukumäärä kerrottiin 1/3:lla.

Laskukaavana:

$$44 + (\text{ikä osa-aikaeläkkeen eläketapahtumahetkellä} - 60 \text{ v}) \text{ täysinä kuukausina} \times 1/3.$$

Vanhemmille ikäluokille laskettava korotus

Osa-aikaeläkkeellä olosta ei vanhojen osa-aikaeläkesäännösten mukaan karttunut eläkettä. Sen sijaan myöhempää muuta eläkettä laskettaessa osa-aikaeläkkeen aikana jatkuneen ansiotyön eläkepalkkaa tai työtuloa korotettiin tietyillä kertoimilla.

Syntymävuodesta riippuvat kertoimet olivat seuraavat:

TEL- ja LEL- työntekijän syntymävuosi	korotus- kerroin	YEL- ja MYEL- yrittäjän syntymävuosi
1924 tai aikaisempi	1.6	1932 tai aikaisempi
1925	1.5	1933
1926	1.4	1934
1927	1.3	1935
1928	1.2	1936
1929	1.1	1937

Korotuskertoimia käytetään edelleenkin laskettaessa muuta eläkettä sellaisen osa-aikaeläkkeen jälkeen, joka on alkanut ennen 1.1.1994.

Lakiosasto

12.1.1996

Osa-aikaeläkkeen uudelleen myöntäminen

Kun ennen 1.1.1994 lakkautetun osa-aikaeläkkeen saajalle myönnettiin osa-aikaeläke uudelleen kuuden kuukauden kuluessa lakkauttamisesta, se myönnettiin entisiin perusteisiin ja vanhojen säännösten mukaan.

Samoin menetellään nykyisin, kun vanhojen säännösten mukaan myönnetyn, lakkautetun eläkkeen jälkeen myönnetään osa-aikaeläke uudelleen kuuden kuukauden kuluessa lakkauttamisesta.

Jos vanhojen säännösten mukaan myönnetyn osa-aikaeläkkeen lakkauttamisesta on yli kuusi kuukautta, eläke lasketaan uusien perusteisiin ja uusien säännösten mukaan.

12.2

Voimaantulot

Yksityinen puoli TEL-, LEL-, YEL- ja MYEL-osa-aikaeläkesäännökset tulivat voimaan 1.1.1987. Osa-aikaeläke voitiin myöntää 1.1.1987 lukien, jos kaikki sen saamisehdot täyttyivät 31.12.1986.

Nykyiset yksityisen puolen osa-aikaeläkesäännökset ovat olleet voimassa 1.1.1994 lukien. Silloin myös MEL:iin tuli osa-aikaeläke.

1.1.1994 voimaantulleen lainmuutoksen yhteydessä eläketapahtumapäivänä pidettiin poikkeuksellisesti tammikuun 1. päivää, jos henkilö oli ollut koko-aikatyössä 31.12.1993 saakka ja siirtynyt osa-aikatyöhön vuoden 1994 alusta. Myös osa-aikaeläke alkoi silloin 1.1.1994.

Julkinen puoli Julkisen puolen osa-aikaeläkesäännökset ovat edelleen voimassa samansisältöisinä kuin ne olivat säännösten voimaantuloajankohtana 1.7.1989.

TAULUKKO OSA-AIKAELÄKKEEN SAAMISEN EDELLYTYKSISTÄ

Laki	TEL	VEL	KVTEL
Ikä	58	58	58
Työssäolo	Kokoaikatyötä viimeisen 18 kk:n aikana 12 kk, normaali kokoaikainen enimmäistyöaika tai 35 t/viikko	Kokoaikatyötä viimeisen 5 v:n aikana 3 v, josta 6 kk välittömästi ennen osa-aika-eläkkeen alkamista	Kokoaika-työtä viimeisen 5 v:n aikana 3 v, josta 6 kk välittömästi ennen osa-aika-eläkkeen alkamista
Työhistoria	Edeltäneen 15 v:n aikana karttunut TEL 8 §:n 4 mom. mukaista peruseläkettä vähintään 5 v	Kokoaikatyötä viimeisen 5 v:n aikana 3 v, josta 6 kk välittömästi ennen osa-aika-eläkkeen alkamista	Kokoaikatyötä viimeisen 5 v:n aikana 3 v, josta 6 kk välittömästi ennen osa-aika-eläkkeen alkamista
Estävä eläke	Ei saa TEL 8 §:n 4 mom. mukaista peruseläkettä	Ei saa TEL 8 §:n 4 mom. mukaista peruseläkettä	Ei saa TEL 8 §:n 4 mom. mukaista peruseläkettä
Tuleva aika	Oikeus tulevaan aikaan	Oikeus tulevaan aikaan	Oikeus tulevaan aikaan
Työajan alenema	Jäljellä 16-28 t/viikko	Ei poikkea merkittävästi ansiotulojen muutoksesta	Ei poikkea merkittävästi ansiotulojen muutoksesta
Ansion alenema	Jäljellä 35-70 % kokoaikatoiden ansioista	Jäljellä 40-60 % kokoaikatoiden ansioista	Jäljellä 40-60 % kokoaikatoiden ansioista
Yhdenjaksoisuus	Osa-aikatyö ei keskeytyneenä yli 6 vkoa	Osa-aikatyö ei keskeytyneenä yli 6 vkoa	Osa-aikatyö ei keskeytyneenä yli 6 vkoa
Määrä	50 % ansion-alenemasta	50 % ansion-alenemasta	50 % ansion-alenemasta
Enimmäismäärä	75 % karttuneesta eläketurvasta	75 % karttuneesta eläketurvasta	75 % karttuneesta eläketurvasta

ASIAHAKEMISTO

Asia	Sivu
Alennettu eläkeikä	48
Ansionalenema	21, 22, 23, 36, 37
Automaattinen katkaisu	25, 30
Ei määrättyä työaikaa	11, 21
Eläkehakemuksen ratkaiseminen	32
Eläketapahtuma	15
Eläkkeen määrä	45
Eläkkeen alkaminen	53
maksun alkaminen	53
takautuva maksaminen	53
Eläkkeen hakeminen	31
Enimmäismäärä	45
Estävä eläke	6
Harkinnanvarainen tarkistaminen	27
Jäljelle jäävät ansiot	21
Kokoaikatyö	7
Lakkauttaminen	63
Laskeminen	36
Muuttuminen muuksi eläkkeeksi	55
vanhuuseläkkeeksi	55
työkyvyttömyyseläkkeeksi	59
YVEksi	60
perhe-eläkkeeksi	61
Osa-aikatyön palkka	21
Osa-aikatyön yhdenjaksoisuus	24
Pitkä työhistoria	12
Rekisteröidyt lisäedut	51
Saamisehdot	5
Suhteellinen vähennys	46
Työajan alenema	17, 22, 23
Työntekijäin eläkemaksu	37
Työstä poissaolo	7, 24
Ulkomailla työskentely	12, 13, 31, 46
Uudelleen laskeminen	51
Uudelleen myöntäminen	64
Vakiintunut ansio	25, 28, 29, 30
Valvonta	61
tarkistaminen	62
keskeyttäminen	63
Vapautus	9, 23
Vastuunajako	64
Yrittäjän työtulo	
työajan alenema	18
kokoaikatyö	9
työtuloa alennettu ennen	
osa-aikaeläkkeelle siirtymistä	19

Eläketurvakeskus
Tapio Karsikas
PL 11
00521 HELSINKI

Myönteistä yleiskirjeessä

Kielteistä yleiskirjeessä

Muuta (esim. mistä haluaisit lisätietoja tai mitä jättäisit pois)

Palautteen antajan nimi, toimipaikka ja tehtävä